

NĚKOLIK SLOV K FRAGMENTŮM STARŠÍCH KNIŽNÍCH SBÍREK V KNIHOVNĚ ROUDNICKÝCH KAPUCÍNŮ*

Richard Šípek (Praha)

Several Words on Fragments from Earlier Book Collections in the Library of the Monastery of the Order of Friars Minor Capuchin in Roudnice nad Labem

Abstract: The monastery of the Order of Friars Minor Capuchin was founded in Roudnice by members of the Roudnice branch of the Lobkowicz family at the beginning of the 17th century, when also its library was established. With its approximately 1,800 volumes, it ranks among smaller, unexplored monastic libraries. Nevertheless, it contains a number of interesting and valuable fragments of earlier private book collections, coming from early modern aristocratic libraries as well as libraries of clergymen from nearby parishes. This article presents the most important of them. Particular attention is devoted to the fragment of the library of Ladislav Zejdlíc of Schönfeld, originally placed at Encovany Castle in North Bohemia, and to book donations by members of the Roudnice branch of the Lobkowicz family, the main sponsors of the monastery.

Keywords: library history – provenance – monastic libraries – aristocratic libraries – parish libraries – Order of Friars Minor Capuchin – Roudnice nad Labem – Encovany – Lobkowicz family – manuscripts – early printed books

Kláster roudnických kapucínů byl založen nejvyšším kancleřem českých zemí Zdeňkem Vojtěchem Popelem z Lobkowicz a jeho ženou Polyxenou, rozenou z Pernštejna a ovdovělou z Rožmberka.¹ Zdeňk Vojtěch oslovil řád kapucínů ohledně svého záměru založit nový konvent již roku 1612 a po zasedání provinciální kapituly v Linci, která novou fundaci schválila, přijeli do Roudnice dva členové řádu, kteří byli pověřeni přípravou stavby kláštera. V červenci roku 1614 navštívil generální vicekomisař česko-rakouského komisariátu Romanus Laudensis Roudnici a schválil místo, na němž měl být klášter zbudován. Dne 3. května následujícího roku pražský arcibiskup a opat Strahovského kláštera Jan Lohelius vztýčil na téměř místě kříž a položil základní kámen budoucího kapucínského konventu, jehož stavba byla dokončena teprve roku 1628. Definitivní podobu získal klášter v první polovině 18. století po dostavbě řádovým stavitelem Janem Křtitelem z Vyškova. Klášterní kostel sv. Václava sloužil roudnickým Lobkowiczům jako rodová hrobka. Historie kláštera jako živé církevní instituce skončila v dubnu roku 1950, kdy byl v rámci akce „K“ konvent zrušen a ře-

holníci deportováni do internace. Klášter následně až do 90. let minulého století využívala armáda, stejně jako s ním sousedící roudnický zámek Lobkowiczů.²

O počátcích knihovny v roudnickém konventu chybí archivní zprávy a mlčí i klášterní kroniky, které se dochovaly v rodinném archivu roudnických Lobkowiczů ve čtyřech svazcích³ a které zmiňují jen sporadicky některé významnější akvizice knih.⁴ Na její vnitřní uspořádání lze usuzovat dle původních signatur nadepsaných na hřbetech knih a na základě dvou dochovaných fondových katalogů z let 1825 a 1843,⁵ které představují současně lokální i tematické knižní soupisy. Po převzetí kapucínské knihovny Národním muzeem byl fond znovu sepsán a resignován, přičemž byla do značné míry zohledněna a respektována původní tematická struktura fondu a jeho signaturní řady.

Z obsahového hlediska se struktura fondu Knihovny roudnických kapucínů podobá dobovým, svým rozsahem spíše menším klášterním knihovnám. Přirozeně dominuje teologie dále strukturovaná v rámci katalogu a analogicky v systému signatur obvyklým způsobem, přičemž hlavní těžiště

* Předložená práce vznikla za finanční podpory Ministerstva kultury v rámci institucionálního financování dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace Národní muzeum (DKRVO 2016/54, 2017/47, 2018/51, 00023272).

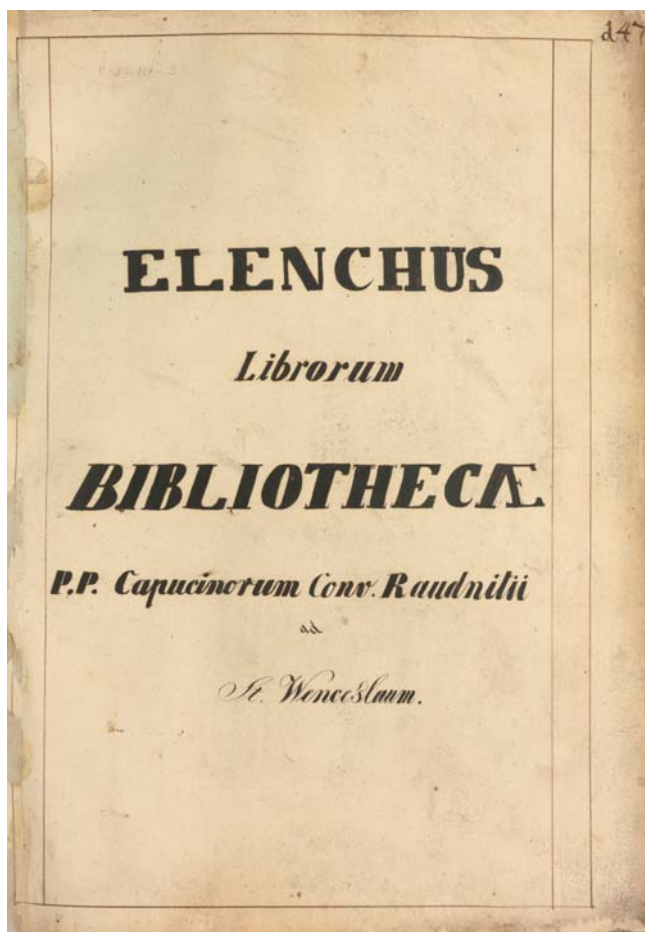
¹ Zatím nejpodrobněji o založení kapucínského kláštera v Roudnici: KOPIČKA 2012.

² Další informace k Roudnickému klášteru a historii kapucínů na našem území viz BRČÁK 2014a; BRČÁK 2014b; MATĚJKA 2010; BUBEN 2006; VLČEK – SOMMER – FOLTÝN 1998; RABAS 1937; RABAS 1938a; RABAS 1938b; MATĚJKA 1898. Podrobný přehled relevantní literatury k dějinám kapucínského řádu nejen na našem území viz BRČÁK 2014b, s. 14–17.

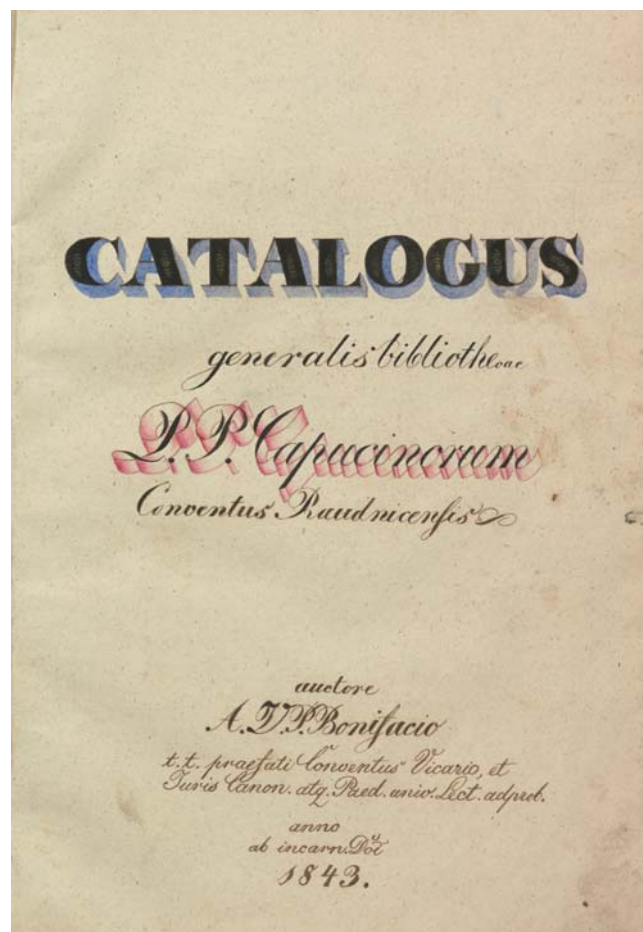
³ LRR R 5/25: *Historia domestica conventus Raudnicensis 1614–1775*. Více ke kapucínským kronikám: BRČÁK 2014a. O kapucínských knihovnách na našem území viz: BAJGER 2007; BAJGER 2009; HRADILOVÁ 2005; HRADILOVÁ 2015; BOK 2000; MAŠKOVÁ 2016; PETR 1993; PLETZER 1996.

⁴ „Item eodem anno procuratum est opus Dominicale et festivale R[everendi]. P[atris]. Nicolai de Dyon Ord[inis]. Cap[ucinorum]. Item opus Dominicale R[everendi]. P[atris]. Emerici a S[ancto]. Stephano ord[inis]. ff[ratrum]. Disalceatorum, quod intitulum Schola Sacra. Item Cornelius a lapide in 4 Evangelia, item Praga 6 Libelli Bonav[enturae]. Selecti et Grammatica Historia pro Clericis.“ LRR R 5/25, 1. sv. 1614–1771, pag. 88.

⁵ ELENCHUS 1825; CATALOGUS 1843.

Obr. 1. Elenchus librorum bibliothecae FF[ratrum]. capucinatorum conv[entus]. Raudnicensis ... – Katalog Knihovny roudnických kapucínů z roku 1825. – KRK 1780.

Obr. 2. Catalogus generalis bibliothecae P.P[atrum]. capucinatorum Conventus Raudnicensis ... – Katalog Knihovny roudnických kapucínů z roku 1843. – Bez signatury.

teologické literatury tkví v homiletice a v knihách, které mohly kapucínům sloužit při přípravě kázání.⁶ Kromě teologie uvádí mladší z obou katalogů v závěru také světskou literaturu, byť v míře omezené na přírodní vědy a filologii.⁷

Krátce po uzavření kláštera byla knihovna dne 30. května 1950 prohlédnuta *in situ* „odbornou uměleckou komisí při SÚC (Státní úřad pro věci církevní)“ ve složení Lumír Hanák, dr. Zoroslava Drobná, dr. František Horák a zmocněnec SÚC Antonín Barák. Knihovna čítala dle nálezu komise přibližně 3 000 svazků a byla uložena v jedné z přízemních místností údajně v naprosto nevyhovujícím prostředí.⁸ Zásadní informací z celého zápisu o prohlídce knihovny je

zpráva o absenci signatury H, která obsahovala dle katalogu jazykově bohemikální knižní produkci a jejíž svazky se dosud nepodařilo dohledat.⁹ Závěrečný odstavec zápisu zpravující o vyčlenění 67 knih pro SÚC, jejichž transport měl zajistit zmocněnec (Antonín Barák?), přináší jako vedlejší sdělení doklad o uložení knihovny v několika klášterních místnostech; nejspíše v hlavním knihovním sále a ve dvou menších místnostech.¹⁰ Je pravděpodobné, že k transportu vybraných knih do SÚC nakonec nedošlo.

Kapucínská knihovna obsahuje v současnosti 1 801 signatur, přičemž svazků je o několik desítek více. Zbývajících cca 1 000 svazků, které scházejí do celkového počtu zjištěného

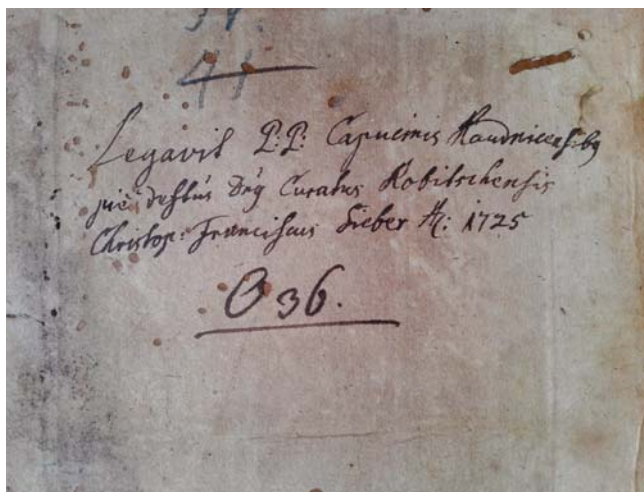
⁶ BAJGER 2009; BOK 2000; JOUZOVÁ 2009; PETR 1993.

⁷ Jde konkrétně o signatury R–Y (závěrečná signatura Z je vymezena liturgickým knihám a – opět podle soudobých zvyklostí – prohibitům). CATALOGUS 1843, fol. 3r. Starší katalog končí signaturou W, přičemž tematické skupiny pod jednotlivými signaturami jsou v obou katalogích identické. ELENCHUS 1825.

⁸ „Knihovna je umístěna v naprosto nevhodné vlhké místnosti a část jejího obsahu je ve špatném stavu. Doporučujeme naléhavě, aby bylo o ní rychle rozhodnuto.“ ANK, NUK (1916) 1918–[1960], Klášterní knihovny, karta č. 2, Protokoly o prohlídkách, Protokol o prohlídce kapucínského kláštera v Roudnici nad Labem. – Tato část fondu ANK je dosud nezpracována a jednotlivé dokumenty nejsou foliovány ani paginovány. Za upozornění na tento fond děkuji Kamilu Boldánovi z oddělení rukopisů a starých tisků NK ČR a za jeho zpřístupnění Kateřině Hekrdlové z Archivu NK ČR.

⁹ „Zvláště cenné bylo by oddělení H, tj. oddělení se starými českými tisky ze 16. a 17. století, které ve starším katalogu čítalo 83 čísel, avšak nebylo až na jeden tisk nalezeno.“ ANK, NUK (1916) 1918–[1960], Klášterní knihovny, karta č. 2, Protokoly o prohlídkách, Protokol o prohlídce kapucínského kláštera v Roudnici nad Labem.

¹⁰ „Pro knihovnu SÚC bylo vybráno celkem 67 knih, a to z míst[osti] č. 2 53 knihy, z místnosti č. 3 14 knih. Knihy byly shromážděny a zmocněnec kláštera zařídí jejich odeslání na adresu SÚC, III. odbor, Praha XII, Máchova 7. V knihovnách v pokoji č. 2 a 3, jakož i ve velké knihovně, jsou knihy, které by se hodily pro CK, seznam knih je v seznamu majetku kláštera, který má IV. odbor SÚC.“ ANK, NUK (1916) 1918–[1960], Klášterní knihovny, karta č. 2, Protokoly o prohlídkách, Protokol o prohlídce kapucínského kláštera v Roudnici nad Labem.

Obr. 3. Rukopisná poznámka z roku 1725 o odkazu knihy kapucínskému klášteru robečským farářem Kryštofem Františkem Sieberem. – KRK 1234.

„odbornou uměleckou komisí“ 30. května 1950, tvoří pravděpodobně moderní roudnická kapucínská knihovna obsahující literaturu převážně z první poloviny 20. století. Tato novější část, soudě podle zcela odlišného typu použitých vlastnických značek (moderní razítka), byla pravděpodobně uložena odděleně již v roudnickém klášteře.¹¹

Knihovnu roudnických kapucínů nepostihl osud většiny klášterních knihoven a její fond nebyl selektivně rozchvácen vědeckými a dalšími soudobými institucionálními knihovnami.¹² Zažádalo o ni městské muzeum v Litoměřicích, v jehož správě byla až do první poloviny 60. let. Někdy po roce 1962 přebírá správu kapucínské knihovny Národní muzeum.¹³ Transportuje její fond do Žďáru nad Sázavou, kde se stává součástí expozice nedávno založeného Muzea knihy v prostorách žďárského zámku. V téže době je kapucínský knihovní fond postupně restaurován v Restaurátorském ateliéru Ladislava a Marty Kolaříkových v Hodoníně. Jejich zásahy však nebyly vždy šetrné a v řadě případů vedly ke ztrátě původních přideštů a předsádek knih. Proto je třeba mít na paměti, že provenienční obraz knihovny nejspíš není úplný, jelikož ke ztrátě řady vlastnických záznamů mohlo dojít v důsledku likvidace těch částí knih, které bývají na záznamy tohoto druhu nejbohatší. Po zrušení Muzea knihy ve Žďáru nad Sázavou byla v září 2014 kapucínská

knihovna převezena do Ústředního depozitáře Národního muzea v Terezíně, kde je uložena dodnes. Předkládaný text je vedle katalogu prvotisků¹⁴ dalším příspěvkem k jejímu podrobnějšímu zpracování.

Knihovna roudnických kapucínů je z hlediska dochovaných provenienčních záznamů zajímavým zrcadlem a především svědectvím růstu raně novověké klášterní knihovny mimo pražské území. V pestré typologii vlastnických záznamů a značek dochovaných v kapucínských knihách, evidující heraldická a iniciálová supralibros, rukopisná i grafická exlibris, dedikace atp., dominují pro klášterní prostředí charakteristické zápisy typu *ex dono* zachycující benefaktory, kteří klášteru věnovali zpravidla větší množství knih. Převážná část z nich patřila k řeholníkům nebo sloužila na farách v okolí Roudnice nad Labem a v severních Čechách. Následující odstavce jsou věnovány jejich knižním darům.

Nejpočetnější celek, celkem 39 svazků, přibyl do knihovny roudnických kapucínů z odkazu robečského faráře či kaplana a od roku 1692 liběchovského administrátora Kryštofa Františka Siebera.¹⁵ Všechny knihy z jeho pozůstalosti nesou na předním přidešti poznámku zapsanou správcem kapucínské knihovny: *Conventui n[ost]ro Raudnicensi Capucinico legavit hunc librum pie defunctus Curatus Robitschensis Christophorus Franciscus Sieber. A[nn]o 1725.* Sieber, rodák z Úštěka, zemřel 11. května 1725.

Obsahově se fragment Sieberovy knihovny omezuje na teologickou literaturu v převážné většině homiletického charakteru. Knihovna je bilingvní, přičemž převažuje latina (25 svazků)¹⁶ nad němčinou (14 svazků).¹⁷ Edičně spadají knihy do druhé poloviny 17. a začátku 18. století, jedná se tedy o aktuální literaturu vydanou převážně za Sieberova života. Jedinou výjimku tvoří prvotisk kázání Pierra de La Palud *Sermones Theauri noui de sanctis* v norimberské edici Antona Kobergera z roku 1496.¹⁸

Druhý nejpočetnější fragment knihovny z majetku duchovního, v tomto případě kněze řádu maltéžských rytířů, představuje dar 34 svazků označených rukopisnou poznámkou opět na předním přidešti knihy: *Liber dono acceptus a R[everendo]. P[at]re]. Josepho Ružička Ord[ini]s. Malten[sium].*

Josef Ružička (*1795)¹⁹ pocházel ze Sobotky a vysvěcen na kněze byl roku 1823. Mezi lety 1835–1841 působil jako kaplan kostela svatého Jakuba Většího ve vsi Vetlá nedaleko Roudnice nad Labem. Jeho jméno se objevuje ve zdejším matrice od roku 1833 v pozici oddávajícího

¹¹ V současnosti je mladší část fondu Knihovny roudnických kapucínů uložena v Ústředním depozitáři Národního muzea v Terezíně v sousedství starší kapucínské knihovny.

¹² K problematice osudů českých klášterních knihoven v roce 1950 a v letech následujících viz: ANK, NUK (1916) 1918–[1960], Klášterní knihovny, Karton č. 2. Tamtéž rovněž v několika exemplářích závěrečná zpráva Františka Horáka o revizi a zajištění klášterních knihoven v první polovině roku 1950 a poznámka o předání Knihovny roudnických kapucínů litoměřickému muzeu.

¹³ Podle informace v *Soupisu prvotisků* (JAKŠOVÁ – BRODSKÝ 1986, s. 30) měla kapucínská knihovna přejít do majetku Národního muzea v roce 1962, bohužel se dosud nepodařilo dohledat žádnou zmínku o převzetí tohoto knižního fondu ani v evidenci Knihovny Národního muzea, ani v registratuře Archivu Národního muzea.

¹⁴ JAKŠOVÁ – BRODSKÝ 1986.

¹⁵ ŠANTIN 2007, s. 10. Sieberovo jméno se pravidelně objevuje rovněž v matrice křtů robečského kostela: SOA v Litoměřicích, Sběrka matrik, sign. L 98/3, pag. 68.

¹⁶ KRK (Knihovna roudnických kapucínů, stejně i dále) 46, 178, 193, 195, 372, 376, 431, 435, 465, 466, 468, 472, 492, 523, 551, 557, 558, 563, 659.

¹⁷ KRK 669, 671, 696, 715, 716, 828, 846, 848, 852, 854, 1047, 714/1, 714/2, bez sign. (BLÖCHINGER, Franz. *Felsene Tugend-Staffel* ... Kolín nad Rýnem, 1692).

¹⁸ KRK 46.

¹⁹ PODLAHA 1923, s. 2121; ČEVELOVÁ 2009, s. 98.

i pohřbívajícího.²⁰ Vstoupil do řádu maltézských rytířů a jako kooperátor sloužil v Libchavě a v Horažďovicích. Posléze odešel do Prahy jako novicmistr. Registruje jej rovněž *Catalogus universi cleri dioecese Litomericensis* na rok 1837 opět jako kaplana vetelského.²¹ Růžička daroval roudnickým kapucínům nejen teologickou literaturu, jež přirozeně převládá, ale také tituly zasahující do dalších věd a disciplin; v jednom případě také knihu soudobé poezie od německého básníka Justa Friedricha Wilhelma Zachariae *Poetische Schriften* (Amsterdam, 1767)²² a společensko-filozofické pojednání známého profesora filozofie na pražské univerzitě Karla Heinricha von Seibt *Klugheitslehre* (Praha, 1799).²³ Součástí Růžičkova daru byla také kompletní edice šesti svazků Dobnerových *Monumenta historica Boemiae...* (Praha, 1764–1785).²⁴ Zbývající svazky z Růžičkovy knižní sbírky se obsahově soustředily pouze na teologii, avšak na rozdíl od fragmentu Sieberovy knihovny se neomezovaly pouze na téma homiletiky. Kromě osmi z celkových dvanácti svazků *Homiletische Bibliothek für Seelsorger und Prediger* (St. Pölten, 1786–1789),²⁵ tří svazků *Fastenpredigten* (Praha, 1755–1757),²⁶ německé edice kázání francouzského biskupa a kazatele Jeana-Baptista Massillona, vlastnil Růžička pět svazků sebraných spisů francouzského teologa Gravesona *Opera omnia* (Benátky, 1762).²⁷ O jeho názorové otevřenosti svědčí knihy německých protestantských autorů: dva svazky *Handbuch der Religion* (Berlín, 1783),²⁸ nejznámějšího díla německého evangelického teologa Johanna Augusta Hermese, a čtyři svazky *Sittenlehre der heiligen Schrift* (S. I., 1787)²⁹ luteránského církevního historika Johanna Lorenze von Mosheim. Páter Josef Růžička byl rovněž vydavatelem kancionálu *Nábožné písně katolických křesťanů*, jehož 5 000 exemplářů nechal na vlastní náklad vytisknout u Kateřiny Jeřábkové v roce 1836. Část nákladu poskytl Svatojánskému dědictví k prodeji v ceně čtyři krejcarey za kus. V roce 1835 vyšla v *Časopise pro katolické duchovenstvo* recenze Vincence Zahradníka na Růžičkův kancionál.³⁰

Homiletická literatura je profilující rovněž pro šestnáctisvazkový fragment knihovny kněze Jana Aloyse Seiferta.³¹

Jeho jméno uvádí závěrečný soupis předplatitelů ve čtvrtém díle česky psaného exegetického a naučného tisku *Jeden ovčinec a jeden pastýř* českého katolického kněze a básníka Josefa Mirovít Krále jako: „Seifert, Jan Aloys, farář v Březně.“³² Již zmiňovaný soupis duchovenstva litoměřické diecéze na rok 1837 uvádí jméno faráře a biskupského notáře v „Brzeznae“ ve vikariátu mladoboleslavském, narozeného 1790 v Praze a ordinovaného roku 1816, „Joan[nes]. Seyffert“.³³ Nade vši pochybnost se v tomto případě jednalo o Březno u Mladé Boleslavi a tamní kostel sv. Václava z počátku 18. století. Jak nakonec dokládá místní matrika, Seifert při podpisu své prostřední jméno někdy uváděl (*Ioannes Aloysius Seyffert*), někdy vypouštěl (*Ioannes Seyffert*).³⁴ Do knih se však Seifert podepisoval svým celým jménem jako *Ioannes Aloysius Seyffert*. Kromě pěti svazků časopisu *Magazin für Prediger: Sammlung neu ausgearbeiteter Predigt-Entwürfe* (2., 4., 6., 7. a 9. díl – Züllichau, 1788–1789)³⁵ vlastnil také čtvrtý svazek sbírky kázání *Sammlung vorzüglicher Predigten in fünf Bändchen* (Vídeň, 1800),³⁶ který původně náležel knihovně mladoboleslavských piaristů.

Dalším svým rozsahem početnějším fragmentem farářské knihovny je soubor 13 tisků, jež spojuje jméno *Koraisl*, v jednom případě *Karaysl*. Devět knih signoval svým rukopisným exlibris „Franciscus Koraisl“ bez bližšího určení.³⁷ Třikrát se do knihy podepsal „Franciscus Josephus Karaysl, Curatus Minicennus“, resp. „Minitz[ennus]“:³⁸ v jednom z těchto tří případů (a to u jména bez přídomku) následoval vlastnický přepis „Secut[us] e[st] Wencesla[us] Simon Koraisl.“³⁹ V jediném výskytu se objevuje jméno „Franciscus Norbertus Koraisl“.⁴⁰ Lze jen těžko usuzovat na příbuzenské vazby všech těchto Koraislů, Karayslů a Korayslů. Dnes již nelze určit, kdo byl posledním vlastníkem knih, a ani to, zdali kdy tvořily jeden celek. S jistotou byl farářem pouze František Josef Karaysl, a to v Minicích, jež jsou dnes jednou ze čtvrtí Kralup nad Vltavou. Jeho jméno se objevuje v minické matrice křtů, sňatků a pohřbů založené jím samotným 1. ledna 1736.⁴¹

²⁰ SOA v Litoměřicích, Sběrka matrik, sign. 180/22, pag. 68; SOA v Litoměřicích, Sběrka matrik, sign. 180/13.

²¹ CATALOGUS 1836, s. 9, 53.

²² KRK 1662.

²³ KRK 1525.

²⁴ KRK 1559/1–6.

²⁵ KRK 636/2, 636/4, 649/1, 649/3–7.

²⁶ KRK 641, 677/1–2.

²⁷ KRK 1419/1–5.

²⁸ KRK 162–163.

²⁹ KRK 165–166, 168–169.

³⁰ ZAHRADNÍK 1835.

³¹ KRK 123, 141, 146, 643, 1482, 1483, 1504, 1505, 1632, 1663, 1690, 841/1–5.

³² KRÁL 1831.

³³ CATALOGUS 1836, s. 19, 55.

³⁴ SOA v Praze, Sběrka matrik Středočeského kraje, sign. M 12–4/5.

³⁵ KRK 841/1–5.

³⁶ KRK 643.

³⁷ KRK 265, 301, 817, 929, 1189, 1203, 1208, 1209, 1316.

³⁸ KRK 566, 569.

³⁹ KRK 1455.

⁴⁰ KRK 1493.

⁴¹ SOA v Praze, Sběrka matrik Středočeského kraje, sign. M 9–6/3: *Matricula, seu, Liber baptisatorum, copulatorum et demortuorum ... Při chrámu Páně famin svatého Jacuba Většího apoštola ve vsi Minicích. Založená od dvojicctihodného kněze Patre Francisco Josepho Karaysl, ten čas faráře minického, léta Páně 1736, 1. Ianuarij.*

Homiletiku v koraislovské knihovně reprezentuje pouze první a druhá část *Opus novum tripartitum concionum moralium in Dominicis ab Adventu usque ad Pascha...* (Brno, 1712),⁴² kompilace kázání od různých autorů od blíže neurčeného faráře z olomoucké diecéze. Oba tyto svazky náležely naposledy zmíněnému Františku Josefovi Karayslovi, minickému faráři. Převážnou většinu zbývajících knih, signovaných prostým „*Ex libris Francisci Koraisl*“, tvoří univerzitní teze a traktáty zaměřující se na scholastiku,⁴³ na církevní právo⁴⁴ a další teologické otázky.⁴⁵ Z majetku Františka Norberta Koraisla pochází jediná nelatinská kniha koraislovského souboru, totiž druhý díl německého tisku *Der teutsche Secretarius*.⁴⁶ Koraislův odkaz zachycuje také kronika roudnického kapucínského kláštera a chronologicky upřesňuje jeho převzetí datem 18. června 1739.⁴⁷

Svým rozsahem skromnější, avšak co do osobnosti někdejšího držitele významnější jsou knihy s exlibris pražského generálního vikáře a humanisty Jiřího Bartholda Pontana z Breitenberka (6 svazků), roudnického probošta a budyňského děkana Jana Kyrchpergera z Kyrchpergu (2 svazky) a tři poznámky typu *ex dono* odkazující v osobě dárcе na jezuitského misionáře Antonína Koniáše (1691–1760).

Minimálně dvě ze šesti knih Jiřího Bartholda Pontana z Breitenberka (1550–1614),⁴⁸ vysokého církevního hodnostáře a básníka latinského humanismu, dorazily do knihovny roudnických kapucínů po intermezzu v knihovně kapucínského kláštera v Praze na Hradčanech,⁴⁹ jak o tom svědčí starší rukopisná exlibris v pojednání o církevních koncilech *Summa omnium conciliorum a sancto Petro usque ad Pium quartum pontificem* od dominikánského teologa a toledského arcibiskupa Bartolomé Carranzy v antverpském vydání z roku 1569⁵⁰ a ve sbírce kázání sv. Bonaventury *Sermones aurei atque subtiles de tempore et de sanctis* ve Pförtzheimově basilejském vydání z roku 1502.⁵¹ Pozdější majitel přečetl Pontanův vlastnický přípis červenou barvou na prvním foliu prvotiskového vydání homiletického díla *Summa praedicantium* ([Basilej, ne po 1484]) anglického dominikána a kazatele Johna Bromyarda.⁵² Rukopisným exlibris téhož znění je označena sbírka kázání štrasburského dominikána Johanna Taulera *Sermones de festis et solennitatibus sanctorum* (Lyon, 1557).⁵³ Staršího data je akvizice dvou svazků

polemik s tezemi evropské reformace italského jezuitu Roberta Bellarmina (1542–1621) *Disputationes Roberti Bellarmini Politiani... De controversiis Christianae fidei ...* (Ingolstadt, 1586–1588).⁵⁴ Pontanovy vlastnické přípisky jsou v tomto případě datovány do roku 1588 a sám sebe Pontanus označuje za pražského děkana: „*Ex bibliotheca Georgij Bartholdi Pontani Decani Pragen[sis] A[nn]o [15]88.*“ Pražským proboštem se stal až o pět let později.

Jana Kyrchpergera z Kyrchpergu (†1611)⁵⁵ povolala roku 1594 do Roudnice na místo katolického faráře a prvního roudnického probošta Polyxena z Lobkowicz (1566–1642) ve snaze o rekatolizaci místního obyvatelstva. Kvůli neshodám se svou patronkou, jejichž hlavní příčinou byl patrně Kyrchpergerův intimní vztah s jeho hospodyní, s níž měl dva syny, odešel po roce 1597 do služeb Jana Zbyňka Zajíce z Hazmburka, který jej jmenoval budyňským děkanem. Kyrchperger byl nejen knězem, ale rovněž renesančním vzdělavcem s hlubokou znalostí klasických jazyků. Část jeho dnes již rozptýlené knihovny tvořily svazky z knihovny roudnického augustiniánského kláštera, který zanikl v závěru 15. století a jehož původní knižní sbírka se – alespoň fragmentárně – patrně dochovala na místě až do Kyrchpergerových dnů. V budově konventu se tehdy totiž nalézala fara, a tak se Kyrchperger snad pohyboval v bezprostřední blízkosti někdejší klášterní knižní sbírky. O rozsahu Kyrchpergerovy knihovny bohužel chybí bližší svědectví. Její největší část se dochovala díky velkorysému kolowratsko-pálffyovskému daru knižního fondu z březnického zámku nově založenému Národnímu muzeu.⁵⁶ V kapucínské knihovně se z jeho sbírky dochovaly pouze dva svazky. Kniha německého teologa a kazatele Hermanna Bodeho (Bodia) *Unio dissidentium omnibus unitatis et pacis amatoribus utilissima* v kolínské edici z roku 1533 kompilující spisy církevních Otců je řazena obvyklým způsobem dle teologických a etických témat a vybavena podrobným věcným rejstříkem, který z knihy činí pohotovou pomůcku pro přípravu kázání.⁵⁷ Kyrchperger ji podle doušky v závěru svého rukopisného exlibris zakoupil v Roudnici 26. února roku 1602. Na titulním listě je vepsáno starší rukopisné exlibris, které bylo později důkladně přeškrtnuto až k celkové nečitelnosti. O aktivním zapojení knihy do kazatelských příprav svědčí přípisky

⁴² KRK 566, 569.

⁴³ AXLAR, Martin Maxmilián. *Centum questiones ex universa theologia scholastica ...* Praha, 1671. – KRK 301.

⁴⁴ VESELSKÝ, Bedřich Jan. *Selectae questiones canonico-theologicae ex libro III. IV. et V. Decretalium Gregorij IX. excerptae et resolutae ...* Praha, 1709. – KRK 1189.

⁴⁵ DRSKA, Václav Michael. *Theses theologice de fide, spe et charitate ...* Praha, 1713. – KRK 265. MANNI, Giovanni Battista. *Mors exarmata et amaritudines ejus redulcoratae ab ... Ioanne Baptista Manny e Societate Jesu ... Latine explanata [et] ante oculos posita ab ... Francisco Friderico Zialkovski ...* Praha, 1698. – KRK 817.

⁴⁶ *Des teutschen secretarii zweyter Theil, oder, Allen Cantzleyen, Studier- und Schreibstuben dienliches Titular und Formularbuch ...* Norimberk, 1659. – KRK 1493.

⁴⁷ „*Anno 1739 18 Junij obiit pie in Domino Admodum Reverendus Praecellens ac Doctissimus Dominus Franciscus Iosephus Coraisl Presbyter Ecclesiasticus Parochus Minitij dignissimus, qui ex ultima voluntate legavit monasterio nostro Raudnicensi totam suam Bibliothecam sine omni obligatione: orent pro anima ejus.*“ LRR R 5/25, 1. sv. 1614–1771, pag. 89.

⁴⁸ KRAUS 2011, s. 143; OSN 20, s. 217.

⁴⁹ K výměně a cirkulaci knih mezi kapucínskými knihovnami BAJGER 2009, s. 48–49; BOK 2000, s. 232.

⁵⁰ KRK 1202.

⁵¹ KRK 179.

⁵² KRK 66.

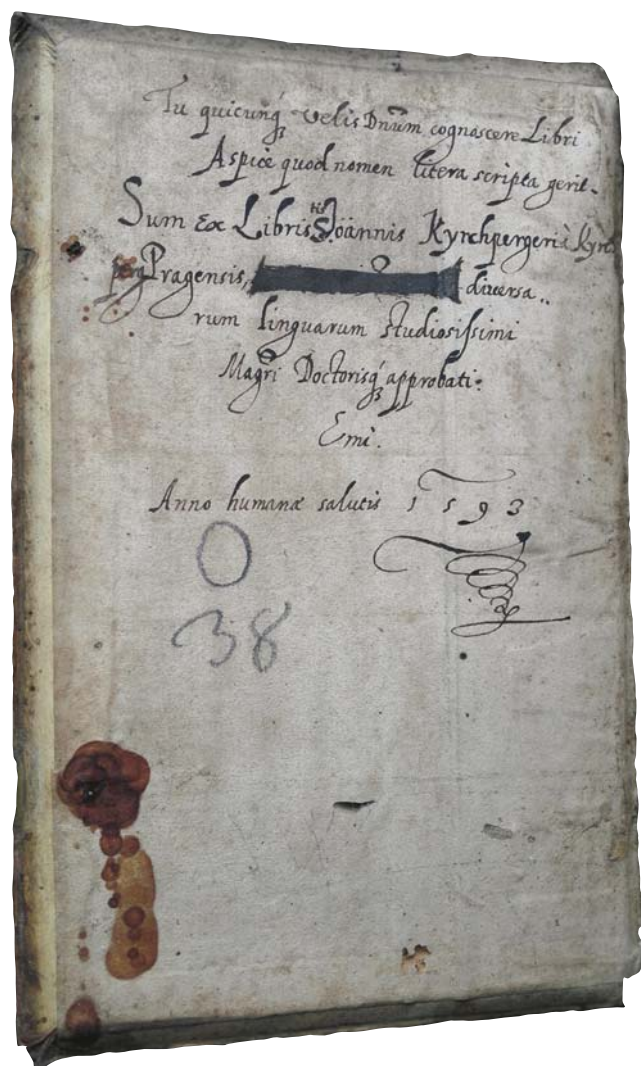
⁵³ KRK 451.

⁵⁴ KRK 1281/1–2.

⁵⁵ KOPIČKA 2015.

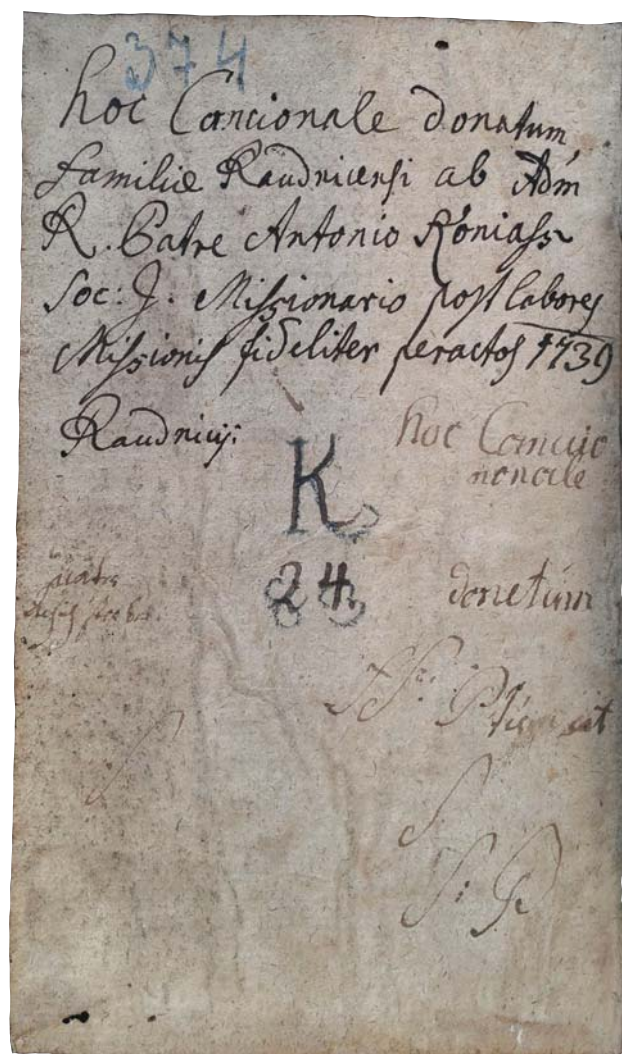
⁵⁶ O Kyrchpergerově knihovně nejnověji KAŠPAROVÁ 2012. Tamtéž přehled literatury k tématu Kyrchpergerovy knihovny.

⁵⁷ KRK 120.

Obr. 4. Rukopisné exlibris Johanna Kyrchpergera se záznamem o akvizici knihy v roce 1593 uvozené latinským elegickým distichem. – KRK 1394.

v závěru knihy, z nichž větší část je zapsána zcela jistě Kyrchpergerovou rukou a část patrně rukou předchozího vlastníka. Vlastnictví druhé knihy, *Enchiridion, sive Manuale confessoriorum et paenitentium* (Würzburg, 1586), příručky určené zpovědníkům od španělského teologa a znalce kanonického práva Martina de Azpilcueta, zaznamenal Kyrchperger v řeči vázané.⁵⁸ Na předním přidešti předeslal vlastnímu rukopisnému exlibris elegické distichon: *Tu quicunq[ue] velis D[omi]num cognoscere Libri || Aspice quod nomen litera scripta gerit*. Následující vlastnický přípisek dokládá, jaký význam přičítal Kyrchperger ryze humanistickému zájmu o studium jazyků: *Sum ex Libris S[acerdot]is Ioannis Kyrchpergeri a Kyrchperg Pragensis, ... diuersarum linguarum stu-*

Obr. 5. Rukopisný záznam ex dono o darování knihy jezuitským kazatelem Antonínem Koniášem kapucínskému klášteru v roce 1739. – KRK 988.

diosissimi M[a]g[ist]ri Doctorisq[ue] approbati. Emi Anno humanae salutis 1593.

Tři totožné poznámky *ex dono*⁵⁹ ve třech výtiscích téže edice německého katolického kancionálu *Lob-Klingende Harffe Deß Neuen Testaments...* (Hradec Králové, 1730)⁶⁰ prozrazují dárce, který byl současně i jeho autorem. Jezuita Antonín Koniáš věnoval tyto tři svazky kapucínským zpovědníkům za spolupráci a pomoc při osmidenní misii v Roudnici nad Labem v červnu roku 1739, v jejímž průběhu kázal společně s dalšími třemi jezuitou a která byla – alespoň podle kroniky kapucínského kláštera – úspěšná, především mezi prostým lidem.⁶¹

⁵⁸ KRK 1394.

⁵⁹ „*Hoc Cancionale donatum Familiae Raudnicensi ab Ad[modu]m R[everendo]. Patre Antonio Koniass Soc[ietatis]: J[esu]. Missionario post labores Missionis fideliter peractos 1739. Raudnicij.*“ KRK 988, 989, 990.

⁶⁰ KRK 988–990.

⁶¹ „*Eodem anno 1739 18 Junij venerunt Raudnicium 4 Missionarij Soc[ietatis]. Je[su]. P[ater] Antonius Koniass Superior, P[ater]. Matthaeus Sexteter, P[ater]. Ioannes Fleischer, P[ater]. Georgius Nachtpar. 28 Ima suas missiones inceperunt et per octo dies Continuarunt, numerus paenitent[ium]: erat 1500 pro labore nostro unus quisque Confessarius accepit unum libellum precatorium. Fructus hujus missionis erat magnus praecipue quoad simplicem populum, sed enim plurimi stulti facti sunt.*“ *Historia domestica conventus Raudnicensis. LRRR R 5/25, 1. sv. 1614–1771, pag. 89.*

Pouhé tři měsíce roku 1735 působil Georg Kuntz jako farář v obci Měděnec u Chomutova. Matrika křtů měděnecké farnosti z let 1716–1758⁶² zachycuje jeho nástup mezi 12. a 27. dubnem a na následující straně informuje o jeho úmrtí a dočasném zástupu františkánem Friedrichem Fritzem,⁶³ který zde plnil funkci duchovního správce až do září téhož roku, kdy nastoupil nový farář Johann Friedrich Pöpperl. Jméno františkána Friedricha Fritze se však v matrice pod jednotlivými křty objevuje střídavě s Kuntzovým jménem již od dubna. Je tedy možné, že zdravotní problémy vyžadující zástup při vysluhování svátostí měl Kuntz již bezprostředně po svém nástupu. Z Kuntzovy pozůstalosti bylo v kapucínské knihovně identifikováno celkem deset knih označených zpravidla na předním předešlé poznámkou o jejich odkazu roudnickým kapucínům.⁶⁴ Obsahově fragment Kuntzovy knihovny nevybočuje z obvyklé podoby farářských knihoven. Tvoří jej jednak literatura homiletická, jednak pastorační, přičemž jazykově je rovnoměrně zastoupena němčina (5 svazků) a latina (4 svazky). Z homiletické literatury vlastnil Kuntz sbírku kázání *de sanctis* teologa a trauttmansdorffského děkana Sebastiana Heinricha Penzingera,⁶⁵ sbírku nedělních kázání teologa a apoštolského protonotáře Serviliana Isidora Huebera,⁶⁶ postní promluvy jezuita Christopha Todtfellera⁶⁷ a další tituly. Pozoruhodnou zajímavostí je kniha jezuita a významného hebraisty na pražské univerzitě Františka Haselbauera *Gründlicher Bericht von dem Christenthum erster Theil ... allen Kindern Israel ... vorge-tragen* (Praha, 1720) vytištěná hebrejskými typy v jidiš a určená k misijní činnosti mezi židovským obyvatelstvem.⁶⁸ O Kuntzově daru se zmiňuje rovněž nejstarší ze čtyř svazků kroniky roudnického kapucínského kláštera a upřesňuje datum doručení jeho knižní pozůstalosti na 20. ledna 1736.⁶⁹

Na pomezí knihoven kněží a řeholníků stojí fragment knižní sbírky strahovského premonstráta a zpovědníka doksanského kláštera Modesta Freislebena (1681–1744),⁷⁰ autora oslavného, až legendistického životopisu Maxmiliány Zás-mucké ze Zás-muk, šlechtičny obdařené vizemi Panny Marie a svatých.⁷¹ Také mezi devíti knihami, jež Freisleben pravdě-podobně osobně věnoval kapucínům, dominuje literatura určená kazatelům. Trojdílná sbírka *Unerschöpflicher Schatz deren*

Gütern, so wir in Christo haben (Kladsko, 1685)⁷² byla se-psána španělsky sevillským jezuitou Franciscem Ariasem a z latinské verze přeložena do němčiny rovněž jezuitou Bartholomäem Christelem. Nejedná se o sbírku kázání v pravém slova smyslu, ale o sbírku alegorických a symbolických obrazů a řečnických figur, o teologické a symbolické výklady jména Božího atp., jež měly sloužit jako podklad pro přípravu kázání. K témuž účelu sloužilo exegetické dílo týkající se biblické knihy Zjevení svatého Jana od německého jezuita, učitele filozofie a kazatele Heinricha Kirchera (1608–1676) *Prophetia apocalyptica s. Ioannis apostoli*, Kircherovo poslední dílo, vydané v roce smrti svého autora (Kolín nad Rýnem, 1676).⁷³ Homiletickou literaturu v německém jazyce zastupuje překlad původně latinských kázání *Lehr- und geist-reiche ... und sehr dienliche Predigten ...* již zmíněného Johanna Taulera v kolínském edici z roku 1720.⁷⁴ Dva svazky z Freislebenovy pozůstalosti pochází z desetisvazkového Frobeniova basilejského vydání sebraných spisů Aurelia Augustina z r. 1556.⁷⁵ Doplňuje je augustínovská kompilace *Milleloquia veritatis* italského augustiniána Bartoloměje z Urbina v redakci Jeana Colliera (Paříž, 1672).⁷⁶ Na pomezí teologie a historie stojí kronika františkánského kláštera v Assisi *Collis paradisi amoenitas, seu, Sacri conventus Assisiensis historiae libri II* (Montefalisco, 1704) z pera italského františkána Francesca Marii Angeliho.⁷⁷

Knihy v rámci kapucínských knihoven fluktovaly, jak o tom svědčí poznámky typu *ad usum* či *simplici usui* s doplněným jménem řeholníka, který měl aktuálně knihu v dlouhodobější zápůjčce na cele. Specifickým typem takového detašovaného knihovního fondu vyčleněného ze „základní“ knihovny roudnických kapucínů byla knihovna kazatelská.⁷⁸ Přesnější je na tomto místě použít plurál, jelikož podle dochovaných přípisků v knihách existovaly v roudnickém klášteře dva soubory tohoto typu: knihovna českého kazatele a knihovna německého kazatele.⁷⁹ Oba soubory se částečně prolínaly. Nejčastějším atribučním záznamem byl vpisek na titulním listě „*Pro cella P[atris]. concionatoris Boemici [Germanici]*“, případně jednodušší „*Pro concionatore Boemico [Germanico]*“. Jednalo se bezesporu o nejpočetnější celky držené mimo knihovnu přímo v cele konkrétního

⁶² „*Ab introductione Neo= et Proto Curati S. Mariae=Kupferbergensis P[atris]. Georgij Kuntz.*“ SOA v Litoměřicích, Sbíрка matrik Severočeského kraje, sign. L 98/3, pag. 66.

⁶³ „*Sub Administratura P[atris]. Friderici Fritz Franciscani a die obitus Pie defuncti Adm[odum] R[everen]di D[omi]ni Curati Georgij Kuntz.*“ SOA v Litoměřicích, Sbíрка matrik, sign. L 98/3, pag. 67.

⁶⁴ „*Conventui Nostro Raudnicensi Legavit pie defunctus V[enerabilis]: D[ominus]: Georgius Kuntz Curatus Kupferbergensis A[nn]o 1736.*“ – KRK 508, 657, 667, 686, 691, 778, 797, 880, 1219, 1454.

⁶⁵ PENZINGER, Sebastian Heinrich. *Sebastiani Henrici Penzingeri Bonus Ordo Triplicis Formatae ...* Sulzbach, 1698. – KRK 508.

⁶⁶ HUEBER, Servilianus Isidor. *Mundus in maligno positus, Das ist Arg- und sündhaffte Welt ...* Augsburg, 1709. – KRK 657.

⁶⁷ TODTFELLER, Christoph. *Das verlohne Schaaf, das ist Fasten-Exhortationes ...* Praha, 1688. – KRK 667.

⁶⁸ KRK 2019.

⁶⁹ „*Annus 1736–20. Januarij Missi sunt pro nostra Familia libri legati ab Admodum Reverendo Domino Kuntz Curato Kupferbergensium, qui in bibliotheca depositi et signati nomine ipsius sunt.*“ *Historia domestica conventus Raudnicensis*. LRRR A 5/25, 1. sv. 1614–1771, pag. 57.

⁷⁰ BENZ 2012, s. 264.

⁷¹ FREISLEBEN 1718.

⁷² KRK 710/2, 711, 719.

⁷³ KRK 157.

⁷⁴ KRK 843.

⁷⁵ KRK 402, 403.

⁷⁶ KRK 404.

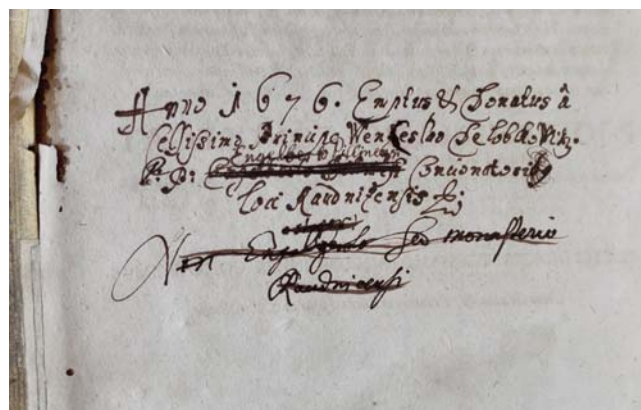
⁷⁷ KRK 1427.

⁷⁸ BAJGER 2009, s. 54–55.

⁷⁹ Ke kapucínským kazatelům viz: THIESSEN 2002, s. 143–201; RABAS 1937, s. 149–151.

řeholníka. Celkem 79 svazků patřilo do jedné z obou kazatelských příručních knihoven, v některých případech do obou. Je však třeba mít na paměti, že složení obou knihoven celků rostlo v průběhu let a že se spolu se změnou řeholníka na pozici kazatele současně mohla měnit struktura jeho knihovny, tedy že nový kazatel mohl některé starší svazky, jež neshledal potřebnými pro svou práci, do hlavního fondu klášterní knihovny vrátit, a naopak nové si vypůjčit. Je rovněž pravděpodobné, že ne všechny knihy, které kazatelé používali, jim byly výslovně atribuovány vpiskem na titulní straně. Jednalo se patrně o základní a nejužívanější příruční knihovnu každého kazatele, který pro svou práci používal i další homiletickou literaturu dostupnou v hlavním fondu knihovny. Jak dokládají vlastnické záznamy v knihách, v některých případech byli kazatelé současně pořizovateli knih, které se později staly součástí hlavního fondu Knihovny roudnických kapucínů. České kazatelské knihovně bylo atribuováno celkem 24 svazků, německé 41, oběma současně 8 a bez jazykového určení zůstalo celkem 6 svazků. Pouze několik kazatelů-majitelů uvádějí atribuční záznamy v knihách jménem. Roudnický knihař Andreas Weinzierl vepsal do tisku kázání ke cti sv. Jana Nepomuckého jako adresáta své dedikace roudnického kapucína Bernarda z Tovačova (1717–1785).⁸⁰ Dne 16. října 1719 dedikoval lobkowiczský hofmistr Matyáš Hampl sbírku svátečních kázání *Gloria sanctorum, seu Discursuum in festa ... annus primus* (Praha, 1689)⁸¹ jindřichohradeckého rodáka a jezuitského kazatele Jana Kleklara českému kazateli roudnického konventu Hilarionovi Litoměřickému (1678–1740).⁸² Bez zajímavosti není ani skutečnost, že předchozím majitelem téže knihy byl historik, autor slavného díla *Prodromus gloriae Pragenae* a týnský farář Jan Florián Hammerschmidt (1652–1735).⁸³ Své jméno zapsal do knihy exegetických textů ke knize Žalmů od jezuita a profesora na vratislavském gymnáziu Theodora Moreta *Soliloquia ad obtestationes Davidicas et Psalmorum alogoriae* (Antverpy, 1656)⁸⁴ litoměřický rodák a kazatel roudnického konventu Protasius Heliades (†1715)⁸⁵ v poznámce o akvizici knihy v roce 1671.

Celkem 28 svazků nese ve vlastnickém či atribučním přípisu jméno Engelberta Leilenka (†1685),⁸⁶ též Engelberta z Biliny, který v 50. letech 17. století působil jako kvardián v kapucínském klášteře v Sušici a v 70. letech zastával v Roudnici úřad vikáře, německého kazatele a kvardiána, kterým byl v té době již podruhé; poprvé působil jako roudnický kvardián v letech 1663–1666. Leilenek dožil a zemřel roku 1685 v pražském klášteře na Hradčanech. Nejčastěji se jeho

Obr. 6. Dvakrát opravovaný rukopisný záznam *ex dono* o darování knihy Václavem Eusebiem z Lobkowicz. Jméno příjemce Engelberta Leilenka je škrtnuto s poznámkou „o stupor!“ a následně znovu nadepsáno. – KRK 720/1.

jméno *Engelbertus Billinensis* objevuje v poznámkách *ex dono* na pozici příjemce knihy, především jako adresáta jednorázového daru 15 svazků z rukou patrona roudnického kláštera, knížete Václava Eusebia z Lobkowicz datovaného do roku 1676.⁸⁷ Autorem těchto přípisů byl snad sám Leilenek a knihy atribuoval sobě samotnému zřejmě z pozice kvardiána jakožto zástupce roudnického kláštera. Některý z pozdějších čtenářů nebo řádových knihovníků měl však – jak se zdá – pro Leilenkův osobní přístup k akvizicím pramalé pochopení. Škrtnal Leilenkovo jméno a důsledně upravitel adresný dativ singuláru „P[atri]. Concionatori“ na zobecňující plurál „PP[atribus]. Concionatoribus.“ V jednom případě pak korektor dal průchod své nelibosti ve větě připsané pod upravenou Leilenkovou provenienční poznámkou: „Emptus et Donatus a Celsissimo Principe Wenceslao De Lobkowitz PP: ~~Engelberto Billinensi~~ Concionatoribus loci Raudnicensis. [Pozdější rukou:] o stupor! Non Engelberto sed monasterio Raudnicensi.“⁸⁸

Václav Eusebius z Lobkowicz daroval ať již Leilenkovi, nebo roudnickému klášteru tři obsáhlá vícesvazková teologická díla: devítisvazkovou edici nedělních a svátečních kázání německého jezuita Philippa Kisela *Nili mystici ex paradiso voluptatis: sive Verbi divini, septemplici alveo defluentis... alveus* (Bamberg, 1666–1675),⁸⁹ čtyři svazky sbírky kázání italského kazatele Giuseppa Mansiho *Locupletissima bibliotheca moralis predicabilis...* (Mohuč, 1670–1674)⁹⁰

⁸⁰ MATĚJKA 2014, s. 312. – KRK 1510.

⁸¹ KRK 513.

⁸² MATĚJKA 2014, s. 166; BBDR, Hilarion Littomericensis, Wlassaty Wenceslaus OFM Cap, 1678–1740, <http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/1.dll?hal~1000113982>.

⁸³ OPELÍK 1985–2008, 2, s. 51–53.

⁸⁴ KRK 785.

⁸⁵ MATĚJKA 2014, s. 127; BBDR, Protasius, Heliades Václav Arnošt OFM Cap, zemř. 1715, <http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/1.dll?hal~1000111942>.

⁸⁶ MATĚJKA 2014, s. 314; KELLER – CATALANO 2010, s. 167; BBDR, Engelbert, Leilenek OFM Cap, zemř. 1685, <http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/1.dll?hal~1000111511>.

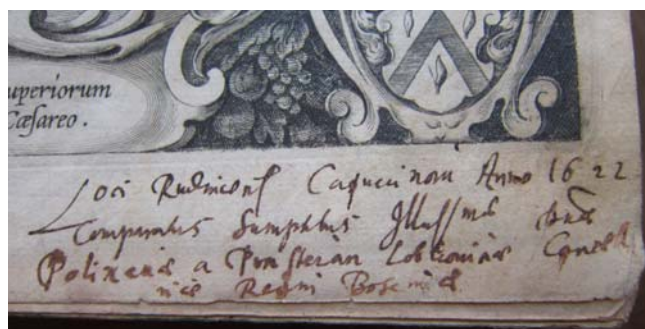
Za biografické informace o Engelbertu Leilenkovi srdečně děkuji Marku Brčákovi. – KRK 201, 204, 368, 374, 375, 377, 379, 380, 381, 500, 509, 512, 515, 524, 525, 531, 544, 545, 546, 549, 490/1, 670, 712/1–2, 720/1–4.

⁸⁷ KRK 368, 374, 375, 379, 381, 509, 512, 515, 525, 531, 490/1, 720/1–4.

⁸⁸ KRK 720/1.

⁸⁹ KRK 368, 374, 375, 379, 381, 490/1, 509, 512, 515, 525, 531.

⁹⁰ KRK 720/1–4.

Obr. 7. Rukopisný záznam *ex dono* o darování knihy kapucínskému klášteru Polyxenou z Lobkowicz roku 1622. – KRK 88.

a dvoudílnou sbírku svátečních kázání antverpského jezuita Henrica Engelgraveho *Caelum empyreum ...* (Kolín nad Rýnem, 1668–1670).⁹¹

Dalšími kapucíny, jejichž jména se nejčastěji objevují v atribučních vpiscích *ad usum, simplici usui* nebo v jiných typech vlastnických záznamů, byli kutnohorský rodák a kvardián roudnického kláštera otec Auspicius.⁹² Šest ze sedmi knih, které osobně užíval, zakoupil, přestože u akvizic kazatelů a kvardiánů zaznamenaných v knihách frází *hic libellus procuratus est*, nebo její variantou, není zcela zřejmé, zdali šlo o akvizici z prostředků kláštera, již sice pisatel zprostředkoval, ale nefinancoval. Okolnost financování nákupu knihy z klášterních almužen je v kapucínské knihovně zmíněna pouze jednou.⁹³ Celkem pět knih obdržel v letech 1680–1681 darem kapucín otec Makarius,⁹⁴ původem z Českých Budějovic, od dvou duchovních sloužících v Doksech, tehdejší Hirschbergu, totiž od faráře Jiřího Stanislava Gärtnera⁹⁵ a jeho vikáře Balthasara Antonia Zieglera.⁹⁶ Menší příruční knihovny měli ve svých celách také otec Blasius,⁹⁷ Decorosus,⁹⁸ Bartholomaeus⁹⁹ a Delphinus.¹⁰⁰

Vedle zmíněných 15 svazků, které se do kapucínské knihovny dostaly v druhé polovině 17. století zásluhou Václava

Eusebia z Lobkowicz, představují první doloženou knižní donaci Lobkowiczů dvě knihy darované klášteru jeho matkou a spoluzakladatelkou kláštera Polyxenou z Lobkowicz (1566–1642). Portugalský jezuita a kazatel Sebastião Barradas byl autorem exegetického díla *Commentaria in concordiam et historiam evangelicam* (Mohuč, 1618), jehož dva svazky Polyxena podle poznámky *ex dono* na titulním listě pořídila a darovala roudnickému klášteru v roce 1622.¹⁰¹

Filip Hyacint, syn Václava Eusebia z Lobkowicz, věnoval klášteru soubor jedenácti knih. Třetí, pátý, sedmý a jedenáctý díl pražské dvanáctisvazkové edice latinské vulgáty, která vyšla v letech 1711–1722 z lisu jezuitské tiskárny v klementinské koleji,¹⁰² nesou na předním přidešti záznam o donaci Filipem Hyacintem z roku 1727 s obvyklou prosbou o modlitbu: „*orent pro eo*“.¹⁰³ Dvousvazkovou sbírku nedělních a svátečních kázání *Hortus floridissimus variorum, selectissimorumque discursuum praedicabilium ...* (Mohuč, 1677–1678)¹⁰⁴ sepsanou původně italsky kapucínským kazatelem z Brescie Pietrem Rotou přeložil do latiny minorita Bruno Neusser. Filip Hyacint oba svazky věnoval roku 1721 německému kazateli roudnického kláštera.¹⁰⁵ Z donace Filipa Hyacinta pocházejí také dva tituly z pera rakouského teologa a kazatele Johanna Ernsta Jamaigna *Hochzeitliches Fest deß Göttlichen Lamms, das ist Eine ausführliche Auslegung des allerheiligsten Meß-Opffers* (Norimberk, 1700)¹⁰⁶ a *Bronne deß lebenden und sehenden ... Catechismus* (Norimberk, 1698),¹⁰⁷ obě věnované kapucínům v roce 1724, druhé vydání sbírky nedělních kázání jezuita Philippa Hartunga *Philippicae sive Invektivae LX in notorios peccatores* (Augsburg, Dillingen, 1695)¹⁰⁸ přináší kázání namířená proti rozličným hříchům či přesněji hříšníkům (*In luxuriosos, In jactabundos, In inhospitales Jesuli hospes* atd.). Filip Hyacint ji věnoval 20. března 1729 tentokrát českému kazateli kapucínskému kláštera.¹⁰⁹ Přidešti latinsko-německé bible vydané Johannem Strötterem v roce 1723 v Augsburku,¹¹⁰ na němž je zanesen záznam o donaci, je značně poškozeno a rok zápisu je nejistý, pravděpodobně 1725.¹¹¹ Svým rozsahem nejvýznamnějším darem Filipa Hyacinta je sedm svazků sebraných spisů

⁹¹ KRK 525, 531.

⁹² MATĚJKA 2014, s. 106; BBDR, Auspicius, Senger Josef OFMCap, 1726–1799, <http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/1.dll?hal~1000115440>. – KRK 662, 822, 1001, 1205, 1697, 996/1, 996/2.

⁹³ „*Comparatus hic liber Anno 1725 Eleemosyna Conventus. Constant omnes tres partes 8 librorum et vita huius Virginis, una cum Compactura 6 fl[orens]*.“ – KRK 1011. Viz BAJGER, 2009, s. 48; BOK, 2000, s. 232.

⁹⁴ MATĚJKA 2014, s. 370; BBDR, Makarius OFMCap, zemř. 1717, <http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/1.dll?hal~1000112413>.

⁹⁵ Gärtner před svým působením v Doksech farářoval v Jiřetíně, odkud prý odešel poté, co byl napaden kacíři. MÜLDNER 1933, s. 82; KRK 194, 370, 456.

⁹⁶ O sedmáct let později vydal Ziegler, již jako farář v Klášterci nad Ohří, sbírku napomenutí novomanželům: ZIEGLER 1698. – KRK 490/1, 490/3.

⁹⁷ BBDR, Kamil, Blasius František Xaver OFMCap, 1742–1772, <http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/1.dll?hal~1000116076>. – KRK 312, 317, 330, 335, 337, 338, 340, 342, 625.

⁹⁸ KRK 307, 315, 344, 304/5.

⁹⁹ KRK 137, 1228, 1253, 1388, 1468, 1669, 1705, 1233/1, 1233/2, 609/1.

¹⁰⁰ KRK 1688, 1688, 1706, 1706.

¹⁰¹ „*Loci Raudnicens[is] Capucinatoru[m] Anno 1622 Comparatus Sumptibus Illust[rissi]mae D[omi]nae Polixenae a Persteian Lobkowici[an]ae Cancellariae Regni Bohemiae.*“ – KRK 88, 92.

¹⁰² KRK 73, 74, 75, 77.

¹⁰³ BAJGER 2009, s. 48.

¹⁰⁴ KRK 502/1–2.

¹⁰⁵ „*Serenissimus Princeps ac Dux Philippus de Lobkowiz hunc Librum dono dedit pro cella Patris Concionatoris Germanici. A[nn]o 1721.*“

¹⁰⁶ KRK 830.

¹⁰⁷ KRK 1020.

¹⁰⁸ KRK 197.

¹⁰⁹ „*Ex benevolentia Serenissimi Principis Philippi de Lobkowiz donatus est pro Cella P[atris]: Concionatoris Boemici. Anno 1729. 20. Martij.*“

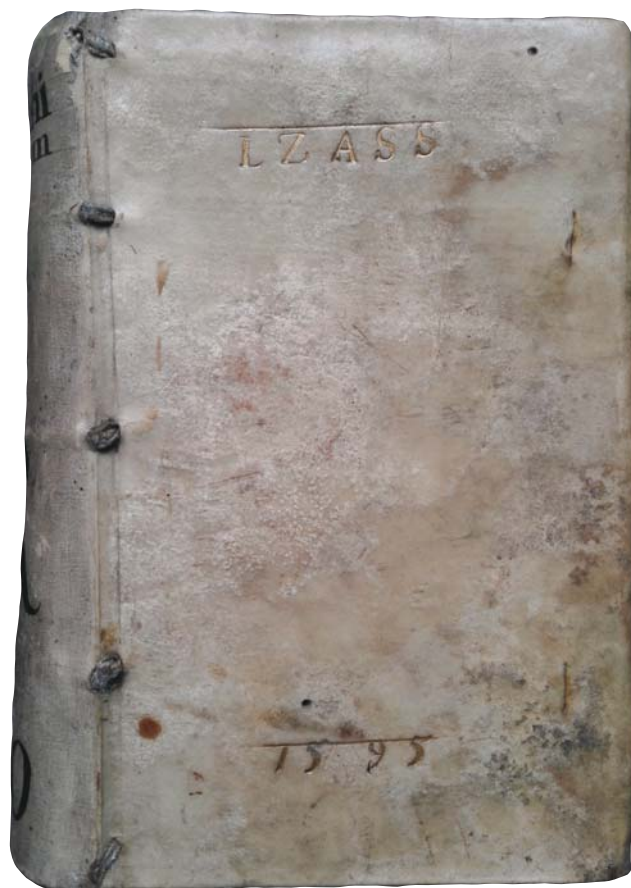
¹¹⁰ KRK 70.

¹¹¹ „*[...?] Biblia donavit in duobus tomis Serenissimus Princeps Philippus de Lobkowiz. Loco [...?] antiqui Libri A[nn]o 1725.*“

Aurelia Augustina v edici benediktnů maurinské kongregace vydaných v Antverpách roku 1700.¹¹² Záznam *ex dono* je pouze na přideštní prvního svazku, ale svým zněním se vztahuje na všechny dochované části.¹¹³ Donace obsáhlé edice Augustinových spisů mohla souviset s narozením Ferdinanda Filipa z Lobkowicz, syna a pozdějšího dědice Filipa Hyacinta, jak naznačuje záznam o donaci s krátkou modlitbou za Boží ochranu pro oba dva Lobkowicze.

Bližší pozornost zasluhuje jedinečný fragment knižní sbírky renesančního šlechtice a humanistického vzdělance Ladislava Zejdlice ze Schönfeldu (1566–1632),¹¹⁴ který tvoří 38 svazků z jeho někdejší zámecké knihovny v Encovanech.¹¹⁵ Ladislav Zejdlic pocházel z početného rytířského rodu původem ze Slezska a Lužice, který v 15. století přesídlil do Čech a jehož členové zastávali významné posty u císařského dvora. Ladislav, který v mládí bojoval v císařské armádě v Uhrách proti Turkům, se po svém návratu stal hejtnem litoměřického kraje a roku 1607 jej císař povýšil do panského stavu. V následujících letech byl jmenován císařským radou a následně nejvyšším zemským sudím. Ladislav Zejdlic se zúčastnil stavovského povstání, a na začátku února roku 1621 měl být tedy zatčen a uvězněn. Nicméně nově jmenovaný královský místodržící Karel I. z Lichtenštejna se zasadil o jeho propuštění, protože Zejdlic se včas přiklonil na stranu saského kurfiřta. O dva roky později byl potrestán konfiskací majetku, směl však i přes své evangelické vyznání zůstat v Praze, a byla mu dokonce vyměřena měsíční renta na náklady české komory ve výši 50 zlatých. V roce 1627, po vydání Obnoveného zřízení zemského, Zejdlic opustil Čechy a odebral se do Pirny, kde v té době již sídlila početnější komunita českých evangelických exulantů.¹¹⁶ Pouze krátkým intermezem byl jeho návrat do Čech společně se saským vojskem v roce 1631, kdy se na krátký čas znovu ujal správy svého panství. Již následujícího roku byl však nucen ustoupit se Sasy zpět do Pirny, kde krátce nato zemřel.

Ladislav Zejdlic ze Schönfeldu vybudoval svou knihovnu na zámku Encovany, který získal spolu s přilehlým panstvím sňatkem s Ludmilou, vdovou po Rudolfovi ze Schönfeldu.¹¹⁷ Jediná informace o jejím rozsahu se dochovala v inventáři z prosince 1624 vyhotoveném za účelem prodeje zkonfiskovaného panství Polyxeně z Lobkowicz. Podle inventáře obsahovala knihovna celkem 1506 svazků: 256 větších v kůži

Obr. 8. Zlacené iniciálové supralibros Ladislava Zejdlice ze Schönfeldu: „L[adislaus] Z[eidlicius] A SS[oenfeld]“ – KRK 1516.

vázaných knih, 642 menších knih v rozličných vazbách a 608 různých, větších i menších knih bez kožených a pergamenových vazeb.¹¹⁸ Soupis tedy uvádí pouze počet se stručným rozdělením knihovny podle vazby a formátu knih. Mnohem zajímavější informaci zachycuje poznámka na rubu druhého listu soupisu, totiž krátký přípis v italštině, že se jedná o knihy určené kapucínskému klášteru.¹¹⁹ Tato poznámka však odpovídá realitě pouze částečně, protože velká část encovanské zámecké bibliotéky vplynula do lobkowiczské ro-

¹¹² KRK 401/1–7.

¹¹³ „Ex Liberalitate Serenissimi Principis Philippi, Ducis Saganensis, omnes Tomi D[ivi]: Augustini donati, anno 1724 quo natus est Princeps Ferdinandus fili[us]. Deus conservet utrumq[ue]. orate p[ro] eis.“

¹¹⁴ BURDOVÁ 1996; STARÝ 2007, s. 73–74; RICHTEROVÁ 1989, s. 51–52. Za odkazy na další prameny k Ladislavu Zejdlicovi ze Schönfeldu, jakož i k Osvaldovi a Rudolfovi ze Schönfeldu srdečně děkuji Petru Kopiczkovi ze SOA v Litoměřicích a Petru Maškovi z Knihovny Národního muzea.

¹¹⁵ HRADY 1984, s. 112–113.

¹¹⁶ BOBKOVÁ 1999.

¹¹⁷ Rod Schönfeldů, z něhož pocházel první manžel Ludmily Rudolf, nicméně nebyl spřízněn se Zejdlicem ze Schönfeldu. MILTNER – MILTNER 1852, s. 592–593.

¹¹⁸ LRRRA, G 17/96, fol. 33–34. Na fol. 33r po úvodní informaci o okolnostech pořízení soupisu na „poručení“ Polyxeny z Lobkowicz a za přítomnosti Jana Leopolda Chrtá a Jana Kašpara Prekla z Preksdorfu následuje zpráva o situaci uložení Zejdlicova majetku: „... popsány sou tyto věci, kteréžto po smrti N[ebožtíka]: Valentina Vočkovského ve vsi Encovanech ve dvoře jeho nalezený, a odtud potom v palicích zavinité, též i v sudech zabeďněné, do zámku roudnického odvezené a dodané byly, o kterýchžto věcech zpráva se dává, že by J[eho]: M[ilosti]: Panu Ladislavovi Zejdlicovi, náležeti měly; jichžto takto a způsobem tímto se vynachází.

Kněh velkých v deskách i v kůži s[váz]aných ... 256 kusův

Item kněh menších rozdílně svázan[ých] ... 642 kusy

Item kněh rozličných, menších i větších tolikéž však bez pergameny i bez kůže svázaných ... 608 kusův ...“ Následuje soupis evidující převážně textile a garderobu. RICHTEROVÁ 1989, s. 55, 207.

¹¹⁹ LRRRA, G 17/96, fol. 34v: „Inventario delle Case del Federico Grison [?] I libri furono dati a Cappucini de Raudnitz. 31. 10bris A. 1624“. Blíže nespecifikovaný soupis 24 knih určený klášteru kapucínů, o němž hovoří Alena Richterová v souvislosti s průzkumem Rodinného archivu roudnických Lobkowiczů (RICHTEROVÁ 1989, s. 52), se pravděpodobně netýká Knihovny roudnických kapucínů, ale kapucínské knihovny v Mostě, v záhlaví je poznámka: „R[everen]dis PP[atribus]. Capucinis Pontum [con]cessi sunt libri infra scriptj.“ LRRRA G 17/96, fol. 30r.

Obr. 9. Supralibros Osvalda ze Schönfeldu s iniciálami jeho jména a funkce u císařského dvora: „O[swald] V[on] S[chönfeld] A[uf] E[nzowan] R[ömisch] K[aiserlicher] M[aiestät] R[at]“ – KRK 1529.

Obr. 10. Náhrobek Osvalda ze Schönfeldu a jeho ženy Lukrécie z Wittenu v kostele Narození Panny Marie v Hrušovanech u Polep. Foto: Craigmaile McGregor Lee.

dové knihovny na zámku v Roudnici, jak bylo zjištěno při provenienčním průzkumu Roudnické lobkowiczké knihovny.¹²⁰ Problematicke fragmentárně dochované Zejdlicovy knihovny v knihovním fondu z roudnického zámku se věnovaly pracovnice oddělení rukopisů a starých tisků Národní knihovny Jaroslava Kašparová¹²¹ a částečně rovněž Alena Richterová. Podle nálezů Jaroslavy Kašparové z 80. let minulého století a zevrubnějšího provenienčního průzkumu z 90. let bylo identifikováno 35 svazků se Zejdlicovým supralibros. Je nicméně pravděpodobné, že skutečný počet Zejdlicových knih dochovaných v Roudnické lobkowiczké knihovně je podstatně vyšší a jejich identifikace by byla možná pouze za předpokladu nového podrobnějšího průzkumu zaměřeného

na svazky bez supralibros a exlibris, ale se Zejdlicovými rukopisnými poznámkami *in margine*.

V knihovně roudnických kapucínů bylo do dnešního dne identifikováno celkem 17 knih označených jedním z řady supralibros Ladislava Zejdlice ze Schönfeldu,¹²² jedna kniha s jeho rukopisnou vlastnickou poznámkou a jedna kniha na základě poznámky o době a intervalu, který věnoval četbě vyvedené Zejdlicovým nezaměnitelným drobným písmem.¹²³

Celkem tedy 19 svazků, které se obsahově nedotýkají náboženských a konfesijních otázek, a snad právě proto byly kapucíny akceptovány do stávající klášterní knihovny. Převažují díla antických autorů. Čtyři svazky z basilejských tiskáren obsahují Plutarchovy spisy¹²⁴ a jeden svazek sebrané dílo Julia

¹²⁰ Provenienční průzkum Roudnické lobkowiczké knihovny započal již v 80. letech minulého století. V té době byla ve správě Státní knihovny ČSR (dnešní NK ČR). Nový provenienční průzkum fondu provedla v devadesátých letech Laura De Barbieri, kurátorka Roudnické lobkowiczké knihovny po restituci knihovny původním majitelům a znovusjednocení sbírky, původně uložené v několika detašovaných depozitářích. KAŠPAROVÁ 1990a; KAŠPAROVÁ 1990b; RICHTEROVÁ 1994; RICHTEROVÁ 2001; BOLDAN – URBÁNKOVÁ 2009; DE BARBIERI 2003; DE BARBIERI 2009.

¹²¹ Alena Richterová se věnovala rovněž archivnímu výzkumu dějin Roudnické lobkowiczké knihovny s řadou odkazů na provenienční historii fondu: RICHTEROVÁ 1987; RICHTEROVÁ 1989.

¹²² Ladislav Zejdlic ze Schönfeldu nepoužíval heraldická supralibros, ale pouze zlačená iniciálová v řadě variant: L, LZZSS, LZASS, LZZV.

¹²³ Tyto poznámky datující počátek četby a velmi často také její konec jsou v Zejdlicových knihách poměrně běžné a nenalézají se pouze na první straně knihy, ale také v záhlaví počátečních stran následujících důležitých textových oddílů. Stejným písmem bývá na zadním předešlé zapsán časový a lokační údaj o akvizici knihy.

Caesara v Plantinově leidské edici.¹²⁵ Zejdlicův zájem o astronomii ilustruje jednak učebnice Thomase Blebela *De sphaera et primis astronomiae rudimentis libellus* (Wittenberg, 1576),¹²⁶ jednak nový výklad ptolemaiovské astronomie *Theoricae novae planetarum* (Wittenberg, 1542)¹²⁷ od známého rakouského astronoma Geoga Peuerbacha. Tři svazky *Observationes et curationes medicae* (Leiden, 1591–1596)¹²⁸ od proslulého nizozemského lékaře Pietra van Foreest, obsahují teoretickou charakteristiku rozličných chorob a praktické pokyny pro jejich léčbu. Zbývající knihy ze Zejdlicovy pozůstalosti představují pestrá směs rozmanitých světských témat a žánrů. *Mercurius Gallo-Belgicus* (Kolín nad Rýnem, 1594)¹²⁹ reprezentuje soudobou zpravodajskou produkci. O Zejdlicově oblíbě tohoto typu literatury vypovídají svazky rukopisných zpráv, jež si nechával zasílat a jež se rovněž dochovaly v Roudnické lobkowiczské knihovně.¹³⁰ Ostatní knihy se věnují politickým dějinám,¹³¹ válečným dějinám,¹³² dějinám cizích zemí (Skotsko, Švédsko),¹³³ cestopisnému líčení¹³⁴ a obecně naučné a kratochvilné literatuře.¹³⁵

Většina Zejdlicových knih obsahuje jeho rukopisné marginální poznámky. Zpravidla jde pouze o slova či fráze vypsané z textu, jejichž význam chtěl Zejdlic zdůraznit. Ve dvou případech však byl Zejdlic nejen obsahově sdílnější, ale rovněž osobnější a v marginálních přípiscích zaznamenává své zážitky, vzpomínky a postřehy obsahově analogické s vyprávěním knihy. Komentáře tohoto typu se dochovaly na stránkách knihy *Observationes francouzského lékaře Pierra Belona*, v níž zachytil své zážitky z cest po Řecku, Asii, Egyptě, Arábii a řadě dalších zemí, a také ve válečné kronice *De bello Moscovitico commentariorum libri VI* od polského královského sekretáře Reinholda Heidensteina, která zachycuje období války polského krále Štěpána Bathoryho proti ruskému carovi Ivanu Hroznému.

V knize Pierra Belona Zejdlic se zaujetím upozorňuje na pasáže popisující události či jevy, jichž byl na svých cestách

sám svědkem, a komentuje je. Ve válečné kronice se ve svých poznámkách analogicky zaměřuje na fenomény vojenského života a vojenské strategie, které sám poznal ve vojenském táboře, nebo jichž se aktivně účastnil v poli.

Uvedené knihy, identifikované na základě Zejdlicových supralibros a jeho rukopisných poznámek, představují pouze část fragmentu Zejdlicovy encovanské zámecké knihovny dochovaného v Knihovně roudnických kapucínů. Devatenáct svazků v kapucínské knihovně nese na vazbě supralibros Osvalda ze Schönfeldu a jeho syna Rudolfa,¹³⁶ jehož vdovu Ludmilu si Ladislav Zejdlic ze Schönfeldu vzal za ženu, a přišel tak nejen k encovanskému panství, ale rovněž ke knihám z majetku dosavadních pánů na Encovanech.

Dokladem Ladislavova alespoň minimálního kontaktu s vyžehnou knihovnou jsou jeho poznámky s datem začátku četby ve dvou svazcích starší schönfeldovské knihovny.¹³⁷ Nicméně, jak se zdá, bližší pozornost těmto knihám nevěnoval. Ani jedna z nich totiž neobsahuje jeho komentáře, jak je to obvyklé u knih, které pocházejí z jeho osobní akvizice. Je však třeba mít na paměti, že se stále jedná pouze o fragment původní encovanské knihovny, a tedy i o zlomek jejího staršího základu z majetku Osvalda a Rudolfa ze Schönfeldu. Jde totiž výhradně o rozměrné foliové edice děl katolických teologů a sebraných spisů církevních Otců. Ladislav Zejdlic si podle všeho podržel starší knižní sbírku svých předchůdců na encovanském panství jako základ zámecké knihovny, ale věnoval jí pouze omezenou pozornost. Jako renesanční šlechtic a kavalír se zajímal spíše o současné politicko-kulturní dění a jeho odraz v soudobé literární produkci.

V rámci Knihovny roudnických kapucínů bylo identifikováno celkem 38 svazků ze Zejdlicovy pozůstalosti a ve fondu Roudnické lobkowiczské knihovny celkem 35 svazků, přičemž i v tomto, druhém fragmentu se nalézají několik svazků označených vlastnickými značkami a poznámkami Osvalda a Rudolfa ze Schönfeldu.¹³⁸

¹²⁴ PLUTARCHOS. *Plutarchi Chaeronensis Moralia, quae usurpantur ...* Basilej, 1572. – KRK 1494.

PLUTARCHOS. *Plutarchi Chaeronensis, summi philosophi [et] historici, Vitae parallelae ...* Basilej, 1579. – KRK 1496.

PLUTARCHOS. *Plutarchi Ethicorum sive Moraliū pars II. ...* Basilej, 1572. – KRK 1516.

PLUTARCHOS. *Plutarchi Chaeronensis Vitarum parallelarum seu comparatarum ... tomus II.* Basilej, 1579. – KRK 1533.

¹²⁵ CAESAR, Gaius Iulius. *C. Iulii Caesaris omnia quae exstant ...* Leiden, 1593. – KRK 1501.

¹²⁶ KRK 1648.

¹²⁷ KRK 1641.

¹²⁸ KRK 1642, 1644–1645.

¹²⁹ KRK 1479.

¹³⁰ RICHTEROVÁ 1994.

¹³¹ WARSZEWICKI, Krzysztof. *Caesarum, regum et principum, unius et eiusdem partim generis [et] nominis, partim etiam imperii ac dominationis, vitarum parallelarum, libri duo.* Frankfurt, 1604. – KRK 1498.

¹³² HEIDENSTEIN, Reinhold. *Reinoldi Heidensteni secretarii] regii De bello Moscovitico quod Stephanus rex Poloniae gessit commentariorum libri VI.* Basilej, 1588. – KRK 1536.

¹³³ BUCHANAN, George. *Rerum Scoticarum historia, libris XX. descripta ...* Frankfurt, 1594. – KRK 1521. MAGNUS, Johannes. *Gothorum Sueonumque historia, ex probatis antiquorum monumentis collecta ...* Basilej, 1558. – KRK 1518.

¹³⁴ BELON, Pierre. *Petri Bellonii Cenomani Plurimarum singularium [et] memorabilium rerum in Graecia, Asia, Aegypto, Iudaea, Arabia, aliisque exteris provinciis ab ipso conspectarum observationes, tribus libris expressae.* Antverpy, 1589. – KRK 1522.

¹³⁵ GUAZZO, Stephano. *De civili conversatione D[omi]n[i]. Stephani Guazzi libri quatuor ...* Amberg, 1608. – KRK 1450. ALESSANDRI, Alessandro. *Alexandri ab Alexandro, iurisperiti Neapolitani, Genialium dierum libri sex, varia ac recondita eruditione referti ...* Paříž, 1565. – KRK 1517. CAMERARIUS, Philippus. *Horarum subcisivarum, sive Meditationes historicae ... centuria altera ...* Frankfurt, 1601. – KRK 1537/1.

¹³⁶ Nejpodrobněji MILTNER – MILTNER 1852, s. 591–593; dále: HRADY 1984, s. 113; BŮŽEK – HRDLÍČKA – KRÁL – VYBÍRAL 2002, s. 149. V kostele Narození Panny Marie v Hrušovanech u Polep se dochoval renesanční náhrobek Osvalda ze Schönfeldu a jeho ženy Lukrécie z Wittenu. Za fotografie náhrobku a další podrobné informace srdečně děkuji současnému majiteli kostela panu Craigmilu McGregorovi Leemu. K náhrobku viz: HRUBÝ 2010, s. 154–159. – KRK 63, 86, 216, 222, 399, 400, 405, 406, 408, 409, 1292, 1438, 1440, 1515, 1529, 1577, 1578, 1579, 1748.

¹³⁷ BERNARD z Clairvaux. *Divi Bernardi Claraevallis ... opera in luce denuo felici t[em]p[or]e palmyreus[is] exeunt ...* Paříž, 1561. – KRK 409. FLAVIUS, Josephus. *Antiquitates Iudaicae.* Basilej, 1548. – KRK 1438.

¹³⁸ Knihovna Osvalda a Rudolfa ze Schönfeldu je na tomto místě charakterizována jen velmi stručně a obecně. Autor tohoto textu plánuje samostatnou studii věnovanou fragmentu encovanské zámecké knihovny v Knihovně roudnických kapucínů.

O důvěře, které se těšili někteří roudničtí kapucíni u Lobkowiczů co do své erudice v záležitostech výstavby knihoven, nejlépe svědčí skutečnost, že kvardiánovi roudnického kláštera Sulpiciovi¹³⁹ bylo svěřeno nové uspořádání rodové knihovny Lobkowiczů na roudnickém zámku po letech, kdy zámek sloužil v době války o dědictví slezské jako lazaret a kdy se celá knižní sbírka ocitla v neuspořádaném chaosu.¹⁴⁰

Z geografické lokace starších knižních celků, jejichž zlomky se dochovaly v Knihovně roudnických kapucínů, plyne, že nejvýznamnějším zdrojem jejího růstu a doplňování byly jednak farářské knihovny v okolí Roudnice nad Labem¹⁴¹ a jednak donace patronů kláštera, vládnoucích knížat z roudnické větve rodu Lobkowiczů. Kapucíni vypomáhali – bylo-li třeba – při duchovní správě farností, a knižní dary místních farářů tak nemusely být pouhým aktem zbožnosti v průběhu života či na jeho konci v podobě odkazu, ale rovněž projevem náklonnosti a vděčnosti za praktickou pomoc řeholníků. Text tohoto příspěvku si nekladl za cíl představit všechny evidované fragmenty starších fondů v Knihovně roudnických kapucínů. Jeho smyslem bylo pouze přiblížit ty nejvýznamnější a nejpočetnější, přičemž některým z nich – především fragmentu encovanské zámecké knihovny – bude věnována zvláštní pozornost v jedné z budoucích prací autora tohoto textu a některé přiblíží Online databáze vlastníků knih PROVENIO,¹⁴² kam budou do budoucna ukládány popisy všech zjištěných provenienčních celků. Jejím prostřednictvím bude rovněž možné provázat dochované fragmenty těchto knihovních celků rozptýlených v jiných knihovnách na našem území, popřípadě v zahraničí. Virtuální sjednocování rozptýlených knižních sbírek bude v blízké budoucnosti bezpochyby nejen častější činností kurátorů historických knižních fondů, ale rovněž co do nalézání relevantních knih aktivitou stále úspěšnější v důsledku rostoucího zájmu o provenienční výzkum v zahraničních i tuzemských knihovnách.

Prameny:

ANK, NUK (1916) 1918–[1960]: Archiv Národní knihovny, fond Národní a universitní knihovna Praha (1916)1918–[1960], Klášterní knihovny, karton č. 2.

LRRA, G 17/96: Lobkowiczové roudničtí – rodinný archiv, sign. G 17/96, fol. 33–34. *Inventář majetku Ladislava Zejdlice ze Schönfeldu v Encovanech, 31. 12. 1624.*

LRRA R 5/25: Lobkowiczové roudničtí – rodinný archiv, sign. R 5/25. *Historia domestica conventus Raudnicensis 1614–1775.* 4 svazky zachycující rozmezí let 1614–1778.

Státní oblastní archiv v Litoměřicích, Sběrka matrik Severočeského kraje, Farní úřad Měděnec, sign. L 98/3 (N, O, Z), 1716–1758.

Státní oblastní archiv v Litoměřicích, Sběrka matrik Severočeského kraje, Farní úřad Vetlá, sign. 180/22 (N, O, Z), 1805–1839.

Státní oblastní archiv v Litoměřicích, Sběrka matrik Severočeského kraje, Farní úřad Vetlá, sign. 180/13 (N, O, Z), 1807–1839.

Státní oblastní archiv v Praze, Sběrka matrik Středočeského

kraje, Farní úřad Březno u Mladé Boleslavi, sign. M 12–4/5 (N), 1788–1841.

Státní oblastní archiv v Praze, Sběrka matrik Středočeského kraje, Farní úřad Minice, sign. M 9–6/3 (N, O, Z), 1736–1777. *Matricula, seu, Liber baptisatorum, copulatorum et demortuorum ... Při chrámu Páně farním svatého Jacuba Většího apoštola ve vsi Minicích. Založená od dvojicthodného kněze Patre Francisco Iosepho Karaysl, ten čas faráře minického, léta Páně 1736, 1. Ianuarij.*

Literatura:

BAJGER 2007: BAJGER, Matyáš Franciszek. *Česká františkánská knižní kultura: knihovny minoritů, františkánů a kapucínů v průběhu staletí* [online]. Ostrava 2007. Rigorózní práce. Ostravská univerzita v Ostravě. Filozofická fakulta. Katedra české literatury, literární vědy a dějin umění. [cit. 25. 1. 2018]. Dostupné z: http://bajger.wz.cz/frk/pdf/ceska_frantiskanska_knizni_kultura.pdf

BAJGER 2009: BAJGER, Matyáš Franciszek. Knihovny kapucínských klášterů v Čechách a na Moravě. *Knihy a dějiny*, 11–15 (2004–2008), 2009, s. 44–62.

BENZ 2012: BENZ, Stefan. *Geschichtsschreibung der Frauenklöster Zentraleuropas im 18. Jahrhundert.* In: *Between Between Revival and Uncertainty Monastic and Secular Female Communities in Central Europe in the Long Eighteenth Century.* Opava: European Social Fund – Silesian University in Opava, 2012, s. 241–265.

BOBKOVÁ 1999: BOBKOVÁ, Lenka. *Exulanti z Prahy a severozápadních Čech v Pirně v letech 1621–1639.* Praha: Scriptorium, 1999.

BOK 2000: BOK, Václav. Knihovna kapucínů v Sušici jako knihovna mezinárodního řádu v českém venkovském městě. In: *K výzkumu zámeckých, měšťanských a církevních knihoven.* České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2000, s. 225–236.

BOLDAN – URBÁNKOVÁ 2009: BOLDAN, Kamil – URBÁNKOVÁ, Emma. *Rekonstrukce knihovny Bohuslava Hasištejnského z Lobkovic: katalog inkunábulí roudnické lobkovické knihovny.* Praha: Národní knihovna ČR, 2009.

BRČÁK 2014a: BRČÁK, Marek. Kroniky českých a moravských kapucínských řeholních domů ze 17. a 18. století. *Folia Historica Bohemica* 29, 2014, č. 2, s. 381–407.

BRČÁK 2014b: BRČÁK, Marek. *Působení kapucínského řádu v Čechách a na Moravě* [online]. Praha 2014. Rigorózní práce. Univerzita Karlova. Filozofická fakulta. Ústav českých dějin [cit. 24. 1. 2018]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/148037/>

BUBEN 2006: BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích, III. díl, I. sv.* Praha: Libri, 2006, s. 359–453.

BŮŽEK – HRDLIČKA – KRÁL – VYBÍRAL 2002: BŮŽEK, Václav – HRDLIČKA, Josef – KRÁL, Pavel –

¹³⁹ MATĚJKA 2014, s. 134; BBDR, Sulpicius, Charius František OFMCap, 1735–1789, <http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/1.dll?hal~1000115784>

¹⁴⁰ „26. Novembris [1777] Bibliotheca Pricipis restauranda committitur A[dmodum]. V[enerabili]. P[atři]. Guardiano Sulpitio“ *Historia domestica conventus Raudnicensis.* LRRA R 5/25, 4. sv. 1776–1778, nro. 78.

¹⁴¹ Viz DOKOUPIL 1972, s. 193–223; BRČÁK 2014b, s. 140.

¹⁴² KAŠPAROVÁ – ŠÍPEK 2013.

- VYBÍRAL, Zdeněk. *Věk urozených. Šlechta v českých zemích na prahu novověku*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2002.
- BURDOVÁ 1996:** BURDOVÁ, Pavla. Konec kariéry hradního hejtmana. In: *Sborník prací k sedmdesátým narozeninám dr. Karla Beránka*. Praha: Státní ústřední archiv Praha, 1996, s. 26–29.
- CATALOGUS 1836:** *Catalogus universi cleri dioecesis Litomericensis, tum secularis, tum regularis, anno MDCCCXXXVII. Sub glorioso regimine ... Augustini Bartholomaei Hille. ...* [Litoměřice] : typis Caroli Guilielmi Medau, 1836.
- CATALOGUS 1843:** *Catalogus generalis bibliothecae P.P[atrum]. capucinatorum Conventus Raudnicensis. Auctore A[dmodum]. V[enerabili]. P[atrem]. Bonifacio t[unc]. t[empore]. praefati conventus vicario ... 1843*. KRK bez signatury.
- ČEVELOVÁ 2009:** ČEVELOVÁ, Zuzana. *Gender, víra a manželství v „dlouhém“ 19. století. Možnosti interpretace katolických normativních pramenů* [online]. Praha 2009. Disertační práce. Univerzita Pardubice. Fakulta filozofická [cit 24. 1. 2018]. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/10195/35202>
- DE BARBIERI 2003:** DE BARBIERI, Laura. Le prince et le sphinx: la bibliothèque de Ferdinand Philippe Lobkowitz (1724–1784). (Méthode de reconstruction). In: *K výzkumu zámeckých, měštanských a církevních knihoven. Čtenář a jeho knihovna. = Pour une étude des bibliothèques aristocratiques, bourgeoises et conventuelles*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2003, s. 293–308.
- DE BARBIERI 2009:** DE BARBIERI, Laura. La langue des médecins au XVIIe siècle – Le cas de la bibliothèque des Lobkowitz Roudnice. In: *K výzkumu zámeckých, měštanských a církevních knihoven. = Pour une étude des bibliothèques aristocratiques, bourgeoises et conventuelles. Jazyk a řeč knihy*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2009, s. 255–266.
- DOKOUPIL 1972:** DOKOUPIL, Vladislav. *Dějiny moravských klášterních knihoven ve správě Universitní knihovny v Brně*. Brno: Musejní spolek, 1972.
- ELENCHUS 1825:** *Elenchus librorum bibliothecae FF[ratrum]. capucinatorum conv[entus]. Raudnicensis ad sanctum Wenceslaum nuncupati. Anno Domini millesimo octingentesimo vigesimo quinto*. KRK 1780.
- FREISLEBEN 1718:** FREISLEBEN, Modestus. *Sacri regii Parthenonis Doxanensis alma pietatis gloria, seu, Breve compendium vitae ... scilicet venerabilis ac religiosa virgo Maximiliana Zasmuckin de Zasmuck ... a patre Modesto Freisleben ... Anno DeCIMO oCtaVo Ita satls eXpresso [= 1718]*. Královská kanonie premonstrátů na Strahově, sign. DG V 32.
- HRADILOVÁ 2005:** HRADILOVÁ, Marta. Rukopisy knihovny kapucinského konventu Panny Marie Andělské v Praze ve světle dochovaných knižních katalogů. Marta Hradilová. *Studie o rukopisech = Studien über Handschriften = Etudes codicologiques* 35, 2005, s. 99–114.
- HRADILOVÁ 2015:** HRADILOVÁ, Marta. Italština v knihovně kapucinského konventu na Hradčanech. In: *Libri magistri muti sunt. Pocta Jaroslavě Kašparové*. Praha: Knihovna Akademie věd ČR, 2013, s. 335–346.
- HRADY 1984:** *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku (III) – Severní Čechy*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1984.
- HRUBÝ 2010:** HRUBÝ, Petr. Šlechtické sepulkrální památky Litoměřicka do počátku 18. století jako historický pramen. In: *Acta Universitatis Purkynianae, Facultatis Philosophicae – Studia Historica* 10. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 2010.
- JAKŠOVÁ – BRODSKÝ 1986:** JAKŠOVÁ, Jana – BRODSKÝ, Pavel. Soupis prvotisků Kapucinské knihovny v Roudnici nad Labem. *Sborník Národního muzea, řada C – Literární historie* 31, 1986, č. 1–2, s. 29–64.
- JOUZOVÁ 2009:** JOUZOVÁ, Miroslava. Kapucinský klášter v Kolíně a jeho knihovna. In: *Archivní prameny Kolínska* 15. Kolín: Státní okresní archiv Kolín, 2009, s. 3–46.
- KAŠPAROVÁ 1990a:** KAŠPAROVÁ, Jaroslava. Knihovna humanisty Ladislava Zejdlice ze Šenfeldu. I. K možností rekonstrukce Zejdlicovy knihovny. In: *Miscellanea oddělení rukopisů a starých tisků 7/1*. Praha: Národní knihovna v Praze, 1990, s. 107–137.
- KAŠPAROVÁ 1990b:** K dalším zjištěným tiskům Ladislava Zejdlice ze Šenfeldu. In: *Miscellanea oddělení rukopisů a starých tisků 6/2*. Praha: Národní knihovna v Praze, 1990, s. 309–315.
- KAŠPAROVÁ 2012:** KAŠPAROVÁ, Jaroslava. Knižní dar španělského velvyslance Guilléna de San Clemente roudnickému proboštovi Janu Kyrchpergerovi z Kyrchpergu. *Knihy a dějiny (zvláštní číslo věnované PhDr. Anežce Baďurové)*, 2012, s. 36–47.
- KAŠPAROVÁ – ŠÍPEK 2013:** KAŠPAROVÁ, Jaroslava – ŠÍPEK, Richard. Projekt PROVENIO, databáze PROVENIO a zpracování proveniencí v Knihovně Národního muzea = The PROVENIO Project, the PROVENIO Database and the Provenance Treatment in the National Museum Library. *Sborník Národního muzea, řada C – Literární historie (Zpracování „vlastnických stop“ v knihách – PROVENIO – Metodika výzkumu knižních proveniencí)* 58, 2013, č. 3–4, s. 3–14.
- KELLER – CATALANO 2010:** KELLER, Katrin – CATALANO, Alessandro. *Die Diarien und Tagzettel des Kardinals Ernst Adalbert von Harrach*. Wien: Böhlau Verlag, 2010.
- KOPIČKA 2012:** KOPIČKA, Petr. Listy Zdeňka Vojtěcha z Lobkovic sestře Johance z Lobkovic z roku 1612. („Lux in tenebris“ poznání světa rodiny nejvyššího českého kancléře, 1609–1617). *Sborník archivních prací* 62, 2012, č. 1, s. 41–82.
- KOPIČKA 2015:** KOPIČKA, Petr. Odkaz děkana Jana Kyrchpergera z Kyrchpergu – Naděje v labyrintu světa: (edice testamentu ze 7. 5. 1611). In: *Porta Bohemica: sborník historických prací* 7. Litoměřice: Státní oblastní archiv v Litoměřicích, 2015, s. 110–136.
- KRÁL 1831:** KRÁL, Josef Mirovít. *Jeden ovčinec a jeden pastýř, to jest, Římská, neomylná, stále trvajíc, viditedlná, jedna katolická, svatá, apoštolská církev Kristova. Od Jos. M. Krále, kněze církevního. Díl čtvrtý*. Praha a Hradec Králové: nákladem Jana H. Pospíšila oučinkujícího ouda Národního museum, 1831.
- KRAUS 2011:** KRAUS, Jiří. *Rétorika v evropské kultuře i ve světě*. Praha: Karolinum, 2011.
- MAŠKOVÁ 2016:** MAŠKOVÁ, Lenka. Knihovna kapucinského kláštera v Sušici. I., Charakteristika knižního fondu. In: *Vlastivědný sborník Muzea Šumavy* 9. Sušice: Muzeum Šumavy, 2016, s. 225–248.
- MATĚJKA 1898:** MATĚJKA, Bohumil. *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okresu roudnickém*.

Díl I. Praha: nákladem archeologické komise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy slovesnost a umění, 1898, s. 182–183.

MATĚJKA 2010: MATĚJKA, Miroslav Pacifik. *Prvopočátky kapucínského řádu*. Praha, Olomouc: Institut františkánských studií, 2010.

MATĚJKA 2014: MATĚJKA, Miroslav Pacifik. *Nekrologium provincie kapucínů v ČR: vydáno vlastním nákladem, poprvé r. 2009 u příležitosti 410. výročí vzniku Česko-rakousko-štyrského generálního komisariátu*. Praha: M. P. Matějka, 2014.

MILTNER – MILTNER 1852: MILTNER, Jindřich Otakar – MILTNER, František. *Beschreibung der bisher bekannten böhmischen Privatmünzen und Medaillen, I. Abtheilung: Personenmünzen*. Prag: Herausgegeben von dem Vereine für Numismatik zu Prag, 1852.

MÜLDNER 1933: MÜLDNER, Josef. Severočeské pohraničí po Bílé Hoře. *Časopis Společnosti přátel starožitností československých v Praze*, XLI (1933). Praha: Společnost přátel starožitností, 1933.

OPELÍK 1985–2008: OPELÍK, Jiří (ed.) et al. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 1985–2008.

OSN: *Ottův slovník naučný: illustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí*. Praha: J. Otto, 1888–1909.

PETR 1993: PETR, Stanislav. Rukopisy kláštera kapucínů v Litoměřicích. In: *Miscellanea oddělení rukopisů a starých tisků 10/1*. Praha: Národní knihovna v Praze, 1990, s. 117–163.

PLETZER 1996: PLETZER, Karel. Josefínská likvidace knihovny kapucínů v Českých Budějovicích. In: *Jihočeský sborník historický 65*. České Budějovice: Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, 1996, s. 65–72.

PODLAHA 1923: PODLAHA, Antonín (ed). *Bibliografie české katolické literatury náboženské od roku 1828 až do konce roku 1913: vydáno v paměť osmdesátiletého jubilea „Časopisu katolického duchovenstva“ a padesátiletého jubilea „Dědictví sv. Prokopa“*. Část pátá. Praha: Cyrillo-Metodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba, 1923.

RABAS 1937: RABAS, Vavřinec. *Řád kapucínský a jeho působení v Čechách v 17. století*. Praha: [Vydavatelstvo Časopisu katolického duchovenstva], 1937.

RABAS 1938a: RABAS, Vavřinec. Kapucíni a katolická restaurace v Čechách. *Časopis katolického duchovenstva*, 1938, č. 1, s. 16–38.

RABAS 1938b: RABAS, Vavřinec. Stručný přehled činnosti kapucínů v XVII. století. *Časopis katolického duchovenstva* 79, 1938, č. 5, s. 369–384.

RICHTEROVÁ 1987: RICHTEROVÁ, Alena. Zprávy Kašpara Bouška o vývoji Roudnické lobkovické knihovny. In: *Miscellanea oddělení rukopisů a starých tisků 4*. Praha: Státní knihovna ČSR, 1987, s. 33–54.

RICHTEROVÁ 1989: RICHTEROVÁ, Alena. *Vývoj roudnické lobkovické knihovny (na základě průzkumu archivních pramenů)*. Praha: Státní knihovna ČSR, 1989.

RICHTEROVÁ 1994: RICHTEROVÁ, Alena. Komunikace mezi Brunšvikem, Prahou a Encovany (Příspěvek k dějinám psaných novin na počátku 17. století). In: *Miscellanea oddělení rukopisů a starých tisků 11*. Praha: Národní knihovna České republiky, 1995, s. 32–61.

RICHTEROVÁ 2001: RICHTEROVÁ, Alena. Praha v psaných novinách na počátku 17. století. In: *Documenta Pragensia XIX. Národnostní skupiny, menšiny a cizinci ve městech. Praha – město zpráv a zpravodajství*. Praha: Scriptorium, 2001, s. 225–232.

STARÝ 2007: STARÝ, Marek. Rozšíření českého panského stavu v roce 1607. In: *Právněhistorické studie 38*. Praha: Karolinum, 2007, s. 69–87.

ŠANTIN 2007: ŠANTIN, Miroslav Jan. *Historie farnosti Liběchov v letech 1890 – 1935* [online]. Praha 2007. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Katolická teologická fakulta. Ústav dějin křesťanského umění. [cit. 23. 1. 2018]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/download/130092764>

THIESEN 2002: THIESEN, Hillard von. *Die Kapuziner zwischen Konfessionalisierung und Alltagskultur. Vergleichende Fallstudie am Beispiel Freiburgs und Hildesheims (1599–1750)*. Freiburg im Breisgau: Rombach Druck- und Verlagshaus, 2002.

VLČEK – SOMMER – FOLTÝN 1998: VLČEK, Pavel – SOMMER, Petr – FOLTÝN, Dušan. *Encyklopedie českých klášterů*. Praha: Libri, 1998, s. 624–625.

ZAHRADNÍK 1835: ZAHRADNÍK, Vincenc. Nábožné písně katolických křesťanů, jak k veřejným službám Božím, tak i k domácí pobožnosti, z rozličných spisů sebrané od kněze J. R. ... *Časopis pro katolické duchovenstvo. Vydáván od knížecí arcibiskupské pražské konsistoře. Osmý roční běh, svazek čtvrtý*. Praha: v knížecí arcibiskupské knihtiskárně řízením V. Špinky, 1835, s. 703–704.

ZIEGLER 1698: ZIEGLER, Balthasar Antonius. *Kurtze Ermahnungen so denen neuen Eheleuthen bey der Copulation können gegeben werden ... In Druck gegeben von P. Balthasar Antonio Juda Thadaeo Ziegler, der Zeit Pfarrer zu Clösterle in Königreich Böhmeib, in Satzer=Kreiß*. Nürnberg: in Verlegung Conrad Müllem [!], 1698.

Elektronické zdroje:

BBDR: *Bio-bibliografická databáze řeholníků v českých zemích v raném novověku* [online]. Historický ústav AV ČR, v. v. i. [cit. 24. 1. 2018]. Dostupné z: <http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/>

PhDr. Richard Šípek, Ph.D.
Knihovna Národního muzea
oddělení rukopisů a starých tisků
Václavské náměstí 68, 115 79 Praha 1
richard_sipek@nm.cz